ልጅነት በ“ዘላን” እና “አለንጋና ምስር”፤ ሥነ ልቡናዊ ንባብ

ቴዎድሮስ አለበል[1]

አኅጽሮተ ጽሑፍ፡- *ይህ ጥናት የአዳም ረታ ስራ ከሆነው “አለንጋና ምስር” የአጫጭር እና ኖቬላ ልቦለዶች መድበል ውስጥ በተመረጡ ሁለት ቴክስቶች (“ዘላን” እና “አለንጋና ምስር”) ላይ የሥነ ልቡና ንድፈ ሃሳቦችን ምቹ በሆነ ስልት በማልመድ የተደረገ ነው፡፡ በቴክስቶቹ ውስጥ የተቀረጹ ልጅ ገፀ ባህሪያትን ከማኅበረ-ልቡናዊና ‹‹ሳይኮሴክሿል›› ማንነት፣ ‹‹ኤዲፐሳዊ ቅዠት›› (Oedipus complex) እና ‹‹ፍቅዓተ-ኢጎ›› (splitting of the ego)፣ የጨቅላነት ‹‹ግንትሮሽ›› (fixation) እና የሁለት ሰብዕናዎች መቃየጥ አንጻር ለመመርመር ተሞክሯል፡፡ እንዲሁም ከልዩ ልዩ ሚቶሎጂዎች የተቀዱ መባያዎች ሰብዕናን መርምሮ ለማሳየት ትኩረት ተደርጎባቸዋል፡፡ ጥናቱ ወዲህ በቴክስቶቹ ውስጥ የተቀረጹ ልጅ ገፀ ባህሪያት የብቸኝነት፣ የመከዳትና የመጣል ስሜት የሚስተዋልባቸው እንደሆኑ፣ ወዲህ ደግሞ የአሳዳጊዎቻቸው ሚና አፍራሽ መሆኑ፣ የጨቅላነት ‹‹ሳይኮሴክሿል›› ዕድገት የ‹‹ግንትሮሽ››ና የ‹‹ሣቃዪ ፍለሳ›› (sadistic displacement) ማደሪያዎች እንደሆኑ ተብራርቷል፡፡ ስለሆነም፣ በእነዚህና በትንተናው ውስጥ በ“ተዘነቁ” ሃሳቦች ልጆቹ ማኅበረ-ባህላዊ ኃላፊነትን መሸከም የማይችሉ እንደሆኑ ለማጠቃለል ተሞክሯል፡፡ በመጨረሻም በቴክስቶቹ ውስጥ ልጆቹ የተቀረጹት፣ ማኅበረ-ባህላዊ ስርዓቶችና ተፈጥሯዊ ማንነቶች በመጎራበት ነው ብሎ ማጠቃለል ይቻላል፡፡*

ቁልፍ ቃላት፡- *ሣቃዪ ፍለሳ፣ ራስ ድሪያ፣ ሳይኮሴክሿል፣ ግንትሮሽ፣ ኤዲፐሳዊ ቅዠት፣ ፍቅዓተ-ኢጎ*

መግቢያ

ሥነ ጽሑፍ እንደሙያ መታየት ከጀመረበት ከ19ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ጀምሮ የተለያዩ የአጠናን ስልቶች ተቀምረዋል፡፡ የከያኒውን ስሜት አጥብቀው ከሚፈልጉት *Romanticism* መራሹ ሒስ እስከ “አፍቃሬ-አንባቢ”ው *Reader-response*፣ በራቸውን ከዘጉ (ቴክስታዊ[2] ንባብን ብቻ

[1] **ቴዎድሮስ አለበል** በመደ ወላቡ ዩኒቨርሲቲ፣ በቋንቋዎች ጥናት ትምህርት ቤት፣ በአማርኛ ቋንቋ እና ሥነ ጽሑፍ ትምህርት ክፍል ሌክቸረር ነው፡፡ Email: tediyo417@gmail.com

[2] ***ቴክስት*** እያልኩ የምጠቀመው በቀጥታ የእንግሊዘኛውን ነው፡፡ በዘመነኛው የፍከራ ሒደት ***ቴክስት*** የሚለው ጽንሰ ሃሳብ ማንኛውንም ፍች ሊፈለቀቅበት የሚችልን ነገር ሁሉ ይመለከታል፡፡ ስዕል፣ ሙዚቃ፣ ቅርጻ ቅርጽ፣ ሥነ ጽሑፍ … ቴክስት ናቸው፤ አንዳች ፍች የሚፈልቅባቸው (Cavallaro፣ 2001)፡፡ ከምንባብም የሚዘልና ጥቅል ጽንሰ ሃሳብ ነውና በአማርኛ አቻ ፍች ለማግኘት አልተቻለኝም፡፡ ስለሆነም በዚች ሒሳዊ መጣጥፌ ውስጥ፣ እስከዛው ድረስ፣ ቃሉን በቀጥታ እጠቀመዋለሁ፡፡

ከሚፈቅዱ) *New Criticism* እና *Structuralism* ማኼሻዎች በይነ-ዲሲፕሊናዊነትን ቤቴ እስካሉት ትምህርት ቤቶች የሥነ ጽሑፍ ጥናት ተፈትኗል፡፡ አሁን ላይ ግን፣ ቴዎድሮስ (2001፣ ገጽ xi-xii) እንደሚናገሩት፣ ትኩረቱን በበይነ-ዲሲፕሊናዊነት[3] ላይ አሳርፏል፡፡ ወደ ማኅበራዊ ሳይንሶችና የነገረ ሰብእ መስኮች እየዘለቀ የየሙያዎችን የሃሳብ አርቅቆቶች ወደ ራሱ ቤት እየሳበ ያለምዳል፤ ይተልምባቸዋል፤ በኪናዊ ጭብጥነትም ያልቃቸዋል፡፡ “ጓዳቸውን” ከሚፈትሽባቸው ሙያዎች አንዱ ሥነ-ልቡና ነው፡፡ በርግጥ በአንድ ቴክስት ላይ ሥነ-ልቡናዊ ንባብ ማድረግ፣ አንድም ከደራሲው መነሳሳትና አስተሳሰብ፣ አንድም በተደራሲያኑ ላይ ቴክስቱ ከሚያሳድረው ተጽዕኖ አንፃር መመርመር፣ ከአሪስቶትል ጀምሮ በነበሩ ሃያሲዎች፣ የንግግር ጥበብ ማዕምራን (rhetoricians) እና ፈላስፋዎች ዘንድ የተለመደ ቢሆንም ቅሉ ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ የእስብ አርቅቆቶቹን ለሥነ-ጽሑፍ ጥናት መጠቀም ግን፣ በፍሮይድ የተጀመረ፣ የቅርብ ጊዜ ክስተት ነው (ሀቢብ፣ 2005፣ ገፅ 571)፡፡ ስለሆነም ይህ ሙያ ከፍሮይድ ጀምሮ በ“ተግሳጽ” እና “እሰየው ዕደግ” በሥነ-ጽሑፍ ቤት ለምዷል፤ አድጓል፤ ዘምኗልም፡፡ ዘመነኛው የቴክስቶች ሥነ ልቡናዊ ጥናት ሊያተኩርባቸው የሚገቡ አራት ጉዳዮች እንዳሉም ዌሌክ እና ዋረን (1949) ያስረዳሉ፡፡ እነሱም፣ የደራሲው ሥነ-ልቡናዊ ጥናት–እንደ አይነትና ግለሰብ፣የፈጠራ ሒደቱ፣ ሥነ-ጽሑፋዊ ስራው ውስጥ የቀረቡ ሥነ-ልቡናዊ አይነቶችና “ህጎች” (መሰረተ-ሃሳቦች) እንዲሁም በአንባቢ ላይ ያመጣው/ያሳደረው ተጽዕኖ ናቸው (ዌሌክ እና ዋረን፣ 1949፣ ገጽ 75)፡፡

የዚህ ጥናት ትኩረትም የአዳም ረታ ስራ ከሆነው *አለንጋና ምስር* የአጫጭር እና ኖቬላ ልቦለዶች መድበል ውስጥ በተመረጡ ሁለት ቴክስቶች (“ዘላን” እና “አለንጋና ምስር”) ላይ የሥነ ልቡና ንድፈ ሃሳቦችን ምቹ በሆነ ስልት በማልመድ፣ ወዲህ እንዴት ባለ ኪነት እንደለመዱ መመርመር፣ ወዲህ ደግሞ በቴክስቶቹ ውስጥ የተጠሩ ሥነ ልቡናዊ ጽንሰ ሃሳቦችን መፈለግ ነው፡፡ ይህም በሦስተኛው የእነዌሌክ (1949) ሙግት ላይ የተመሰረተ ነው፡፡

የአዳም ረታ ልጅ ገፀ-ባህሪያት በተለያዩ አንባቢያን ዘንድ በዘልማድ የሚወሩና ሃሳብ የሚሰነዘርባቸው ናቸው፡፡ አዳም የሚስላቸው ልጅ ገፀ ባህሪያት ማኅበራዊ ፍንገጣ፣ የልቡና መታጎል፣ የአስተዳደግ “ንጥፈት”ና

---

[3] በይነ ዲሲፕሊናዊነት የሥነ ጽሑፍ ጥናት አካዳሚያዊ እውነታ ነው ብለው አጥብቀው ባቀነቀኑበት ***በይነ-ዲሲፕናዊ የሥነ ጽሑፍ ንባብ*** መጽሐፋቸው፣ ቴዎድሮስ ገብሬ፣ በግርጌ ማስታዎሻቸው ላይ ቃሉን ሲፈቱ፣ “ከአንድ በላይ በሆኑ ዲሲፕሊኖች ጥምረትና ውህደት የማሰብ፣ የመጠየቅ፣ የማጥናት እና የመመርመር ልማድ” ይሉታል (2001፣ ገጽ xiii)፡፡

“ግንትሮሽ”[4] ወዘተ. የሚስተዋልባቸው ናቸው፡፡ በአብዛኞቹ ቴክስቶቹ ውስጥ የምናገኛቸው ልጅ ገፀ ባህሪያት የእነዚህ ሥነ-ልቡናዊ ትውክቶች ሰለባዎች ናቸው፡፡ በተለይም በ“ዘላን”ና “አለንጋና ምስር” በተሰኙ ቴክስቶቹ ውስጥ ጉዳዩ ልቆ ይታያል፡፡ ዋና የዚህ ጥናት ቀስቃሽ ምክንያትም ይህን ጉዳይ ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ተርጉሞ ለቴክስቶቹ ፍች ለማበጀት ያለኝ አካዳሚያዊ ፍላጎት ነው፡፡ በአዳም ሥራዎች ላይ የተለያዩ ጥናቶች ቢደረጉም ቅሉ፣ ከቃኘኋቸው ጥናቶች ውስጥ አብዛኞቹ የሚያተኩሩት ልቦለዶቹ በቀረቡበት የአጻጻፍ ብልሃት ላይ ነው፡፡ ሌሎች ደግሞ በ“ነገረ ህላዌ”ና ሚት (myth) ላይ አተኩረው ጥናታቸውን አቅርበዋል፡፡ በመሆኑም ልጅነትን እንደ ርዕሰ-ጉዳይነት ወስዶ ከሥነ-ልቡና ንድፈ-ሃሳቦች አንጻር ጥናቱን ያቀረበ አላጋጠመኝም፡፡

ስለሆነም ይህን፣ የአካዳሚያዊ መስኩን፣ ክፍተት ከቀኖናዊ (canonical) እና ሰርክ ለላቁ ጥናቶች እንደመነሻ በመሆን ከሚያገለግሉና ሚናቸው ከፍ ካሉ (seminal) የሥነ-ልቡና ንድፈ-ሃሳባዊ ዕውቀቶች ጋር አላምዶ ፍች ለመፈልቀቅ ጥናቱ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለመመለስ ሞክሯል፡፡ ጥናቱ የሚመልሰው አቢይ ጥያቄ፣ ልጅነት በ“ዘላን” እና “አለንጋና ምስር” በምን አይነት ሥነ-ልቡናዊ ሁኔታ ተስሏል? የሚል ነው፡፡ የሚስተዋሉ የልጅነት “ሳይኮሴክሿል” ሰብዕናዎች ምን ምን ናቸው? ምንጫቸውስ ከወዴት ነው? የአሳዳጊዎች ሚና በልጅነትና በጎልማሳነት ሰብዕና ላይ የሚኖረው ተፅዕኖስ ምን ይመስላል? የ“ሳይኮሴክሿል”ና ማኅበረ-ልቡናዊ እሳቤዎች አቀራረብ ምን ይመስላል? አዳም ለልጅ አሳሳል የሚጠቀምባቸው የሥነ ልቡና ጉዳዮች ለሥነ ጽሑፋዊ ኪኑ ያበረከቱት አስተዋጽኦ ምንድን ነው? እና

[4] ይህን ቃል ለእንግሊዘኛው ***Fixation*** አቻ አድርጌ ተገልግየበታለሁ፡፡ ስማዳ (2005) ፍሮይድን በመጥቀስ ***Fixation***ን የሚያፍታቱት ከአራት ተከታታይ የልቡናዊ ክስተት ደረጃዎች ጋር በማዛመድ ነው፡፡ በደመ-ነፍሳዊ ግፊትና በማኅበረ-ባህላዊና ግብረ-ገባዊ እሴቶች መካከል በሚኖር “ሽብር” (traumatism) የሚጠነሰሱ፣ በሱፐር ኢጎ ልዕልና በተፈጠረው የደመ-ነፍስ ስሜት በመፀፀትና በማዘን ከግፊታቸው የሚረግቡበት (regression)፣ እነዚህ ደመ-ነፍሳዊ ግፊቶች ከሰርካዊ-ክሱትነታቸው ታቅበው የሚታፈኑበት/ የሚጨቆኑበት (repression) በመጨረሻም ከነበሩበት ልቡናዊ ክፍል ለቀው የሚሰወሩበትና ወደ ጥልቁ የልቡና ክፍል የሚወረወሩበትና ኢ-ንቁ የሚሆኑበት (predisposition) ሒደት ውጤት ነው (2005፣ገጽ 588)፡፡ ይህ ከሆነ ደግሞ፣ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማዕከል ያዘጋጀው የአማርኛ መዝገበ-ቃላት “ገነተረ” የሚለውን ግስ “በደንብ ሳይሆን ላይ ላዩን በሰለ... አልታኘክ አለ÷ አኞ ሆነ... ሃሳቡን አልቀይር አለ÷ እምቢ አለ” በማለት ያፍታታዋል (1993፣ ገጽ 503)፡፡ ስለሆነም፣ ወዲህ የምኞቶች እርካታ የሆነ ቦታ ላይ መዶልዶምንና ቀጣይ አለመሆንን፣ ወዲህ ደግሞ ባለበት የዶለዶመ ሁነት ውስጥ ሳይለወጥ ጽኑዕ ሆኖ በህይወት ዘመን ሁሉ መቀጠልን ፣ ወዲህ ደግሞ በሌላ ዘዴ “መስላት”ን ስለሚያመለክት በግሱ አምድ ላይ “-ኦሽ” የሚል ስም መስራች ምዕላድ ጨምሮ ስያሜውን መጠቀም ተገቢ ይመስለኛል፤ እስከዚያው ድረስ! ስለሆነም ከዚህ ጀምሮ በ***Fixation*** ፋንታ ***ግንትሮሽ*** የሚለውን እየተጠቀምኩ እዘልቃለሁ፡፡

ሥነ ልቡናዊ ጭብጦቹ የሚረቀቁባቸው መባያዎችስ ምን ምን ናቸው? የሚሉት ምርምሩ የተመሰረተባቸው ዝርዝር ጥያቄዎች ናቸው፡፡

እነዚህን ጥያቄዎች ለመመለስና የፍች ፍልቀቃ ሒደቱን ከግብ ለማድረስ ጥናቱ በአቢይና ዝርዝር ዓላማዎች ተቀንብቦ ቀርቧል፡፡ የዚህ ጥናት አቢይ ዓላማ በተመረጡት ሁለቱ ቴክስቶች ውስጥ ("ዘላን" እና "አለንጋና ምስር") "ልጅነት" በምን አይነት ሥነ-ልቡናዊ እሳቤዎች፣ በተለይም ሰብዕና፣ እንዴት እንደተሳለ በይነ-ቴክስታዊ ንባብ በማድረግ መተርጎም ነው፡፡ ቴክስቶቹ የሚጠሯቸውን የልጅ አስተዳደግ ጽንሰ-ሃሳቦች በመመርኮዝ የልጆችን ማኅበረ-ልቡናዊ ሰብዕና መተርጎም፣ የሚስተዋሉባቸውን ሥነ ልቡናዊ ቀውሶችንም መመርመር፣ የፍሮይድን የ"ሳይኮሴክሿል" እሰቦች አቀራረብ በመመርመር የተጨቆኑ ፍላጎቶችን መፈለግ፣ የተወሰዱ የአጻፉ ስልቶችን መተርጎም፣ ባህላዊና ሚታዊ መባያ ጉዳዮች ጭብጡን እንዴት እንደመሠረቱት መፈከር፣ ሥነ-ልቡናዊ ጭብጦች በሚታዊና ባህላዊ አስተማስሎዎች (representations) መገንባት ለሥነ-ጽሑፋዊ ኪኑ ያበረከቱትን አስተዋጽኦ መተንተን ጥናቱ የተዋቀረባቸው ዝርዝር ዓላማዎች ናቸው፡፡

የጥናቱ አቀራረብ "በይነ-ቴክስታዊ" (Inter-textuality)፣ የመተንተኛ ስልቱ ደግሞ "ፍካሬ" ነው፡፡ የሥነ-ጽሑፍ ጥናት በበይነ-ዲሲፕሊናዊ ፈር በሚቀናበት በዚህ ወቅት፣ "በይነ-ቴክስታዊ" የመፈከሪያ ዘዴ ዋና የሒስ "ማቅኛ"ና የቴክስቶችን ፍች መፈልቀቂያ ሆኗል፡፡ በቴክስቶች መካከል የሚኖር የሃሳብ መሳሳብና የፍች መቃለጥ የሚፈከርበት ነው፡፡ እነክሪሽናስዋሚ እንደሚናገሩት፣ ቴክስቱ ከሌሎች ቴክስቶች ያስተጋባቸው [በፍች ትዕምርታዊነታቸው] እሳቤዎች መኖራቸውን የመመርመሪያ ዘዴ ነው (2004፣ ገጽ 154)፡፡ በቴክስቱ ውስጥ መሠረታዊ ሚና ይዞ የሚመጣ ትዕምርት ፍችውን ይወስናል፡፡ ስለሆነም የዚህን ትዕምርት ፍች በሌሎች ቴክስቶች መፈለግና ለታላሚው ቴክስት ማልመድ የግብር ባህሪው ነው፡፡

ክሪስ ባርከር (2004) ዣክ ደሪዳን፣ ሮላን ባርትንና ዡሊያ ክሪስቴቫን ጠቅሰው እንደሚያስረዱት፣ ይህ ዘዴ የቀደሙ አስተማስሎዎችን (representations) ካሁን አስተማስሎዎች ጋር በ‹‹ማስተጋዎር›› (juxtapose በማድረግ) አዲስ የፍች ኮዶችን የመፈልቀቅ ሒደት ነው፡፡ ፍችዎች ከተለያዩ ቴክስቶች የሚሰበሰቡበትና የሚመነጩበት ዘዴ ነው፡፡ አንድ ቴክስት ከነጠላ ፍች ይልቅ "ህያው" ከሆነው ባህል የፍች ስብስቦችን ይጠራል፡፡ ፍች አንድ ምንጭ ያለው ሳይሆን በቴክስቶች መሳሳብ የሚገኝ ነውና (2004፣ ገጽ 101)፡፡ ስለሆነም ይህ ጥናት "በይነ-ቴክስታዊ" ዘዴን በመጠቀም ታላሚ አጫጭር ልቦለዶቹን ከመጽሐፍ ቅዱስ (ብሉይና ሐዲስ ሚቶሎጂ)፣ ከግሪክ እና አፍሪካ ሚቶሎጂዎች፣ እንዲሁም ከባህላዊ አስተማስሎዎች ጋር በማናበብ የተደረገ ነው፡፡ በተመረጡት ቴክስቶች ላይ

ንባብ ለማኼድ ያገለገሉ ንድፈ-ሃሳቦች ከሥነ ልቡና ቤት የለመዱ ናቸው፡፡ የኤሪክሰን ማኅበረ-ልቡናዊ ዕድገት (psychosocial development of human being) (ኤሪክሰን፣ 1959፣ ገጽ 55-99፤ 1963፣ ገጽ 222-242)፣ ፍሮይዳዊው "ፍካሬ-ልቡናዊ የሰብዕና ቅጥ" (psychoanalytic model of personality)ና "ሳይኮሴክሿል" (ፍሮይድ፣ 1905፣ ገጽ 173-199፤ እነ ጉሪን፣ 2005፣ ገጽ 156-161) የዕድገት ደረጃዎች እንዲሁም እነዚህ ንድፈ-ሃሳቦች በራሳቸው የሚጠሯቸው ላካናዊ የፍካሬ-ልቡና ጽንሰ-ሃሳቦች ተመልክተዋል፡፡ ቴክስቶቹ ዓላማዊ የናሙና (purposive sampling) ዘዴን በመጠቀም የተመረጡ ናቸው፡፡ አጥኚው የ"ልጅነት" ሥነ-ልቡናዊ እሳቤዎች የገዘፉባቸው እንደሆኑ አጥብቆ ያምናልና ነው፡፡

"ልጅነት"፤ ማኅበረ-ባህላዊ ፍንገጣና የሣቃዪ ፍለሳ[5] ማደሪያ

> Thus sadism would correspond to an aggressive component of
> the sexual instinct which has become independent and exaggerated
> and, by displacement, has usurped the leading position.
> (Freud, 1905, p.158)

የፍሮይድን ሃሳብ ወደ አማርኛ ብናለምደው፣ "በሌሎች የስሜት መጨቆን መደሰት (sadism) ጤናማ ያልሆነ ፍትወታዊ ደመ ነፍስ ሲሆን ቦታውን በሌላ ተመሳሳይ አካል በመተካት የሚገኝ የ"ጓነ" እርካታ ነው" የሚል ይሆናል፡፡ በዚህ ሃሳብ ወደ ልቦለዷ ታሪክ መዝለቅ ይቻላል፡፡ የልቦለዷ የታሪክ ባለቤት ተሻለ አደፍርስ ነው፡፡ እናቱ ስሙን ያወጣችለት በፍቅር የምትንገበገብለት አባቱ፣ አደፍርስ፣ ፍትወታዊ ፍላጎቱን ካደረሰ በኋላ ጥሏት በመሰወሩ ከአባትህ ብትሻል ብላ ነበር፡፡ ተሻለ በዚህ ልቡናዊ ቀውስ ውስጥ ባለች እናቱ በማደጉ የእናቱ በሰዎች ስሜት መደሰት (sadistic displacement) የአጸፋ ስልት ታላሚ ነው፡፡ የእናቱ አደፍርስን የመበቀል ኢ-ንቁ ልቡናዊ ግፊት የሚያርፈው በእሱ ላይ ነው፡፡

"የት አደርክ?"
ዝም፡፡

---

[5] ይህን ጥምር ቃል ለ"sadistic displacement" አቻ አድርጌ ተገልግየበታለሁ፡፡ "sadism" በሌሎች ሰዎች ላይ በሚደረግ ጭካኔ የሚገኝ ደስታ ነው (Ribas፣2005፣1525)፡፡ "Displacement" አንድ ሰው ወይም ሁነት በሌላ ሰው ወይም ሁነት የሚወከልበት ትዕምርታዊ መተካት ነው (እነ Krishnaswamy፣2004፣ ገጽ 50)፡፡ ስለሆነም ጥምር- ቃሉን መጠቀም፣ "እስከ ጊዜው ድረስ"፣ ክፋት የለውም፡፡ "ለምን ቢሉ?" ኪዳነ ወልድ ክፍሌ "***ሣቃዪ***፤ የሚሣቅይ፤ መከራ፡የሚያሳይ፤ አስጨናቂ (ኪዳነ ወልድ፣ 1948፣ ገጽ 674)፡፡ ***ፍልሰት***፤ መፍለስ፤መፍረስ፤መሰደድ፤ተማርኮ፡መኼድ፤መዞር፡ መባከን፤ወደ ሌላ ሕዝብ መጠጋት… መለየት… ***አፍለሰ***፤ አፈለሰ፤አስፈለሰ፤ነቀለ፡አስነቀለ፤ማረከ፡አስማረከ፤ አሳደደ፤ አራቀ፤ካገር አሶጣ፡አስለቀቀ…ለወጠ፤ገለበጠ" በማለት ቃላቱን ያፍታታሉና (ኪዳነ ወልድ፣ 1948፣ ገጽ 725)፡፡

"ሆድህን ልትሞላ ነው የመጣኸው አይደለም?"
ክርኑን አከከ...... አይኖቹ ተቅለበለቡ...... የሚመልሰው ጠፋው...... ሳትረበሽ ፊቷን ዞር አድርጋ አየችው......እሱም ትክ ብሎ አያት......ከንፈሮችዋን መጠጠች፡፡ ይሄ ነገር--ከንፈር ሲመጠጥ...... ሲሰማ አንጀቱ ውስጥ የተደበቀ ውርደት ሳይፈልገው ይቀሰቀሳል፡፡ ሊሸከመው የማይችለው እርግማን ይሰማዋል፡፡ በመደናገጡ፣ እርዳታም በማጣቱ፣ በመውደቁ የሳቀችበት መሰለው፡፡ እየሮጠ ወጣ...... (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 28)

የመጀመሪያው የቀናተኝነቷ ምልክት "የት አደርክ?" የሚለው ነው፡፡ አደፍርስ ለጊዜያዊ መጠቀሚያ አድርጓት በመሄዱ በቀሏን ወደ ልጇ ያደረገችው ብርቱካን፣ ተሻለ የመጣው ለጊዜያዊ ጥቅም ፍለጋ እንደሆነ እንድታስብ አድርጓታል፤ ሆድህ ስለጎደለ እንጂ አትመጣም ነበር ስትል፡፡ ወይም በምናቧ ውስጥ ተሻለ የለም፡፡ "ከንፈሯን ስትመጥም" እንመለከታለን፡፡ ከእናቱ ፍቅር በማጣቱና በጥላቻ ማደጉ ተሻለን ፈሪ፣ ረዳት የሌለውና በውድቀቱ ሌሎች (የመጀመሪያዋ "ሌላ" እናቱ እንደሆነች ልብ ይሏል) የሚደሰቱበት አድርጎ እንዲገነዘብ አድርጎታል፡፡ እዚህ ላይ ሁለት ሰብዕናዎች በተሻለ ላይ ልቀው ይታያሉ፡፡ የመጀመሪያው የ"መተው"/የ"መጣል" ፍርሃት (fear of abandonment) ነው፡፡ ይህ ስሜት የተፈጠረበት ሰው "የሚቀርቡኝና የሚወዱኝ ሰዎችም ቢሆኑ ለእኔ አይጨነቁም" የሚል አስተሳሰብን ያዳብራል (Tyson፣ 2006፣ ገጽ 16)፡፡ ሁለተኛው የ"መከዳት ፍራት" (fear of betrayal) ነው፡፡ በዚህ ስሜት ውስጥ የሚኖር ሰው፣ የሚወዳቸው ጓደኞቹን፣ በጥቅሉ በአቅራቢያው ያሉ ወዳጆቹን፣ ሁሉ ይጠራጠራል፡፡ አያምናቸውምም፡፡ ከፊታቸው ዘወር ሲል የሚያሙትና የሚስቁበት ይመስለዋል፡፡ እንደማይዋሹትም እርግጠኛ አይሆንም (ታሰን፣ 2006)፡፡ ከላይ ባቀረብኩት አስረጅ ውስጥ፣ በአሳዳጊው ምክንያት፣ ተሻለ እነዚህን ሰብዕናዎች ማዳበሩን እንመለከታለን፡፡

እናቱን በግልፅ እንደሚፈራትም ይናገራል (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 42)፡፡ ምክንያቱም አስተዳደጉ አካላዊና ሥነ ልቡናዊ ጫና ያለበት በመሆኑ ነው፡፡ ትገርፈዋለች (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 30)፡፡ በነገር ትጎሸመዋለች፡፡ የሚከተለው አስረጅ ይህን ያሳያል፤

"እኔ የማድረው የኪራይ ገንዘብ እየለቀምኩ ነው...... <u>እንደ አባቱ እርኩስ ነው</u>" (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 30)፡፡
... ብርቱካን የአባቱን <u>የአደፍርስን ፎቶግራፍ ከተሰቀለበት ምስማር ላይ አውልቃ ተሻለን በሩጫ ተከተለችው፡፡</u>
<u>"የእዚህ ሸንት አይደለህም መጀመሪያውኑስ</u>......እ......እ ጠብቀኝማ <u>እኔ ብርቱካን አይደለሁም አንተን ካልገደልኩ"</u>

> … *የያዘችውን ፎቶግራፍ በእሱ አቅጣጫ አምዘግዝጋ ወረወረች*……*ለጭቃ መከላከያ ግቢው ውስጥ የተደለደለ በድንጋይ የተሰራ እግር መንገድ ላይ ተሰባበረ*…… (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 33)፡፡ [አጽንኦቱ የእኔ ነው]

በመጀመሪያው ጥቅስ ውስጥ የተቀናጁት ሁለቱ ዓረፍተ ነገሮች አገባባዊ ዝምድና (contiguity order)[6] የላቸውም፡፡ የመጀመሪያው ኢ-ንቁ ልቡናዊ በሆነ ክስተት ሥነ ልቡናዊ ተፅዕኖ እንዲያድርበት ያደረገችበት ነው፡፡ ቀጥሎ የመጣው ሁለት ሚናዎችን ይዟል፡፡ የእናቱን ማንነት እና በልጁ ላይ የሚያሳርፈው "የልቡና መታወክ"፤ ከላይ ታይሰን (2006)ን ጠቅሼ ያሰፈርኳቸው ፍርሃቶች ናቸው፡፡ ይህ ቢሆንም ቅሉ የዓረፍተ ነገሮቹ አገባብ የቋንቋውን ስርዓት የተከተለ አይደለም፤ አጣማሪ የሚያስፈልገው ነውና፡፡ የእናቱን ሥነ-ልቡናዊ መታወክም በእዚህ የተዛነፈ አገባብ መመርመር ይቻላል፤የኪራይ ገንዘብና የአባቱ እርኩስነት አገባባዊ ዝምድና የላቸውምና፡፡

በሁለተኛው አጽንኦት ውስጥ ብርቱካን ለዱላ የተጠቀመችበት የአደፍርስን ፎቶግራፍ ነው፡፡ ፎቶግራፉን ያመጣችው ከተሰቀለበት ሚስማር አውልቃ ነው፡፡ ይህ ድርጊት ብርቱካን ተሻለን የተከተለችው ተፈጥሯዊ "ሴትነቷን" ይዛ እንደሆነ ያጠይቃል፡፡ የበቀል ምንጩ የፎቶግራፉ ከሚስማሩ መውለቅ ነው፡፡ ወደ ተሻለ የተወረወረው ደግሞ ባለቀዳዳው ፎቶግራፍ እንጂ የቆመው ሚስማር አይደለም፡፡ ባለቀዳዳው ፎቶግራፍ ቦታውን ለቋል፤ ከቆመው ሚስማር ተለይቷል፡፡ ስለሆነም ቀዳዳው የሚሰቀልበትን (የሚሞላውን) አጥቷል፡፡ እዚህ ላይ ሚስማሩ አደፍርስ እንደሆነ አስበን እንለፍ፡፡ ሌላው "ሚስማራዊ" ሚና ያለው ደግሞ ተሻለ ነው፤ ከአደፍርስ ጋር ተፈጥሯዊ/ደመ-ነፍሳዊ የወንድነት ሚናን ይጋራሉና ነው፡፡ ባለቀዳዳው ፎቶግራፍ የተወረወረው ወደ ተሻለ ነው፡፡ ባለቀዳዳው ፎቶግራፍ የተወረወረው በፍቅር ሳይሆን በተሻለ ስቃይ ለመደሰት የተደረገ አጸፋ ነው። ይህ ኢ-ንቁ ልቡናዊ ክስተት ነው፡፡ ምክንያቱም የጥላቻና ማኅበራዊ-ፍንገጣ የሚስተዋልበት ነውና፡፡ ሚስማሩ ደግሞ አልተነቀለም፡፡ በዚህ ውስጥ፣

---

[6] ይህ የቋንቋ መታጎል ሥነ ልቡናዊ በሆኑ ትውክቶች አማካኝነት የሚፈጠር ነው፡፡ የኢ-ንቁ ልቡና ግፊቶች ከንቁ ልቡና ጋር በሚያደርጉት ሽኩቻ አማካኝነት የሚፈጠር "አገባባዊ መታጎል" (contiguity disorder) ነው፡፡ የሥነ ልሳናዊ አሃዶችን አግድሞሻዊ ግንኙነት (አገባብን) ጠብቆ ከማቆየት የሚያግድ "እውክ" ነው፡፡ በዚህም የአገባብ ዝምድና ይነጥፋል (Jackobson & Halle፣1956፣ ገጽ 71)፡፡ ይህን መታጎል ላካን "mytonymy" ሲለው፣ (በThome፣2003፣ ገጽ 36 እና Grosz፣1998፣ ገጽ 100 ውስጥ እንደተብራራው) የኢ-ንቁ ልቡና ምኞት(desire) ሰርካዊ የአገባብ ሚዛንን ባልጠበቀ የ"መወክሎች" ተሰናስሎ (Chain of Signifiers) የሚገለጥበት ነው፡፡

አንድም የሚስማሩ ጽናት የአደፍርስ ምሳሌ ነው፤ በተሻለ እናት ውስጥ በተፈላጊነቱ የጸና፡፡ አንድም የፎቶግራፉ ተነቅሎ በተሻለ አቅጣጫ መወርወሩ የተሻለን የአጸፋ ተቀባይነት ይጠራል፡፡ የተሻለ አጸፋ መቀበል ሌላው "ሚስማራዊ" "figure" (ባዮሎጂካዊ ወንድነቱ) በመሆኑ ነው፡፡ ፎቶግራፉ የተወረወረውም ይህን "ሚስማር" ፍለጋ ነው፡፡ ስለሆነም ብርቱካን ወደ ተሻለ የወረወረችው "ባዮሎጂካዊ" ሴትነቷን ነው የሚል እምነት አለኝ፡፡ አንድም የፎቶግራፉ መንገድ ላይ መከስከስና ተሻለን አለመንካቱ አደፍርስን የመበቀል ኢ-ንቁ ልቡናዊ ፍላጎት እንጂ ተሻለ ታላሚው እንዳልሆነ ልብ ይሏል፡፡ ይሁን እንጂ የብርቱካን ኢ-ንቁ ልቡናዊ የአጸፋ ስልት በተሻለ ሰብዕና ላይ ያስከተላቸው ተፅዕኖዎች አሉት፡፡ እነሱም የ"ማኅበረ-ልቡና" እና የ"ሳይኮሴክሿል" ሰብዕናዎች ናቸው፡፡ ኋለኛውን በሁለተኛው ንዑስ ክፍል እመለስበታለሁ፡፡

ማኅበረ-ልቡናዊ ተፅዕኖው ከላይ ያነሳኋቸው፣ የፍርሃት፣ የተጠራጣሪነትና የበታችነት ስሜቶች ናቸው፡፡ እነዚህ የልጅነት ሰብዕናዎች ደግሞ በወጣትነትና በጎልማሳነት (በህይወት ዘመን ሁሉ) ዕድሜው ላይ የሚያስከትሉት ማንነት በባህላዊና ሚታዊ አስተማስሎ ቀርቧል፡፡ ይህም የ"ፀሐይ እየጠለቀች" መሆን ነው (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 45)፡፡ አስተማስሎውን በማንበቢያነት ብንጠቀመው እንዲህ ይሆናል፡፡

ቴክስቱ በበቀለበት ማኅበረሰብ ዘንድ ስለ ፀሐይ መጥለቅ፣ "የማታ ጀንበርና[7] የእናት ሞት አንድ ናቸው" ተብሏል፡፡ የእናት ሞት ተስፋ የማጣት፣ የብቸኝነትና የጎዶሎነት ስሜቶችን የሚያስከትል አስከፊ ክስተት ተደርጎ ይወሰዳል፡፡ የፀሐይ መጥለቅም ከዚሁ ጋር ሲነጻጸር እናስተውላለን፡፡ በሚትም ከዚህ የሚለይ አይደለም፡፡ ለግሪኮች መኖር ፀሐይን ማየት ነው፡፡ የፀሐይ መውጣት የልደት ምንትነታቸው ነው፡፡ መሞት ደግሞ ፀሐይን አለማየት ነው፤ ሞት በጨለማ ተመስሏልና፡፡ በ*ሆሜርና ሄሲዮድ* ሞትና "እንቅልፍ" ወንድማማች ናቸው፡፡ ሁለቱም የብቸኝነትና የስግብግበነት መስተማስሎች ናቸውና፡፡ ስለሆነም የፀሐይ መጥለቅ የብቸኝነት ተምሳሌት ነው (Ferber፣ 2007፣ *ገጽ* 54፣137፣209)፡፡ በብሉይ ኪዳን የ"ፀሐይ መግባት" ፍርሃትና ድንጋጤን ይጠራል (ዘፍጥረት 15÷12)፡፡ የ"ፀሐይ መውጣት" የመባረክና የመጻኢውን መልካምነት ያስተማስላል፡፡ እግዚአብሔር *ያዕቆብን* የባረከው ***ሊነጋ ሲል*** ጵኒኤል በምትባል ቦታ ነው፡፡ ፀሐይ የወጣችው ወዲያው ጵኒኤልን ሲያልፍ ነበር (ዘፍጥረት 32÷26-31)፡፡ ሎጥ ከሰዶም ጥፋት ለመዳን ወደ ዞዓር ከተማ ተጉዟል፡፡ ዞዓር በገባ ጊዜም ፀሐይ በምድር ላይ ወጥታለች (ዘፍጥረት 19÷23)፡፡ የ"ፀሐይ

[7] *የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማዕከል የአማርኛ መዝገበ ቃላት "ፀሐይ" ይለዋል* (1993፣ *ገጽ* 487)፡፡

መውጣት" አሸናፊነትንና ኃያልነትን ይጠራል (መሳፍንት 5÷31፣ 2ኛ ሳሙኤል 2÷24)፡፡ የፀሐይ መግባት የእነዚህን ተቃራኒ ይጠራል፡፡ መጻኢውን "መጥፎ ዕድል" ያስተማስላል (1ኛ ነገስት 22÷26፣ 2ኛ ዜና መዋዕል 18÷34፣ ትንቢተ ሚክያስ 3÷6)፡፡ ብቸኝነት ነው (ኢዮብ 30÷28)፡፡

የተሻለ የአስተዳደግ ዘይቤ ያስከተለበት "አፍራሽ" ሰብዕና በቀጣዩ የዕድገት ደረጃዎች "ማኅበራዊ-ቅቡል" እንደማይሆንና ህይወቱ በሙሉ በ"መጥፎ ዕድል" እንደሚጓዝ የምታሳየው ፀሐይ ገና አልገባችም፡፡ ግን ለመግባት እየተንደረደረች ነው (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 45)፡፡ ህይወቱ በሙሉ ያልኩት ፀሐይዋ <u>እንደማንኛውም ቀን</u> (የ***repetition*** ጣጣ!) የማታ ብርሃኗን የምታበራ በመሆኗ ነው (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 45)፡፡ ቆየት ብዬ እንደማነሳው፣ይህ ሰብዕናው በርግጥም በወጣትነቱና በጎልማሳነቱ እንዴት "ጽድቅ" እንደሆነ በታሪኩ ከተዋቀሩት አጨራረሶች በአራተኛው እናስተውላለን፡፡

ተሻለ በአስተዳደጉ አካላዊና ሥነ ልቡናዊ ቅጣት የሚደርስበት በእናቱ ብቻ አይደለም፡፡ ዳይሬክተሩና አስተማሪዎቹም በዚህ መልኩ ይቀጡታል፡፡

> "ይሔ ለራሱም ለቤተሰቡም ለአገርም አይሆን" አለ ዳይሬክተሩ ለአስተማሪው……
> "እጅህን ዘርጋ……" የጨው ውሃ ውስጥ ተዘፍዝፎ የደረቀ ጥቁር ጨርቅ እስኪመስል ገረፈው፡፡
> …
> "ለእንደዚህ አይነቱ ልጅ ቤተሰቡን አልሰማ ካለ፣ እኛን አልሰማ ካለ ማታ ተማሪዎች ከመበተናቸው በፊት ተማሪው ፊት ይቅርታ እንዲጠይቅ እናደርጋለን" አሉት (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 49)፡፡

ዳይሬክተሩ ሥነ-ልቡናዊ ቅጣቱን በሁለት መልኩ ሲፈፅሙት እንመለከታለን፡፡ የመጀመሪያው ወደ ፊት ማኅበራዊ ኃላፊነቱን የማይወጣ "ትንሽ" አድርገው የሚነግሩት ነው፡፡ ሁለተኛው ደግሞ ከ"አቻዊ ግፊት" የሥነ ልቡና ቀውስ እንዲመጣበት ማድረግ ነው፡፡ በተማሪዎቹ ፊት ይገርፉታል፤ ይሰድቡታል፡፡ እነዚህ ቅጣቶች ተሻለን የበታችነት ስሜት እንዲያዳብር ያስገድዱታል፡፡

የተሻለ የልጅነት አስተዳደግ በወጣትነትና የጎልማሳነት ሰብዕናው ያሳደረበትን ተፅዕኖ የምናስተውልበት ከተዋቀሩት አራት የታሪኩ አጨራረሶች ውስጥ በአንዱ ነው፡፡ በመጨረሻው አጨራረስ ውስጥ ዋና የታሪክ ባለቤት ሆኖ የመጣው "በላይ" ነው፡፡ ይህ ገፀ ባህሪ የተሳለው የተሻለ የልጅነት ሰብዕና ውጤት ሆኖ ነው፡፡ ስለሆነም በታሪኩ ያለው "በላይ" ሳይሆን "ተሻለ" ነው የሚል እምነት አለኝ፡፡ ይህንም በሁለት

መንገድ መመልከት እንችላለን፡፡ የመጀመሪያው ከቴክስቱ ጀርባ መሄድ ሳያስፈልገን ከታሪኩ ቀጥታ በመጥቀስ የምንሞግትበት ነው፡፡ ተሻለ ከእናቱ ጋር ሲጣላ የሚሄደው በእግሩ ወደ መርካቶ ነው (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 28)፡፡ በላይም ከትምህርት ቤት ሲወጣ የሚሄደው ወደ መርካቶ ነው (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 70)፡፡ "ያልተሰራበት ልጅነት ከተጎዱ አይኖች ጀርባ ትለፋለች፡፡" ሲል በላይን እንሰማዋለን (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 70)፡፡ "ቲቸር በላይ ግን ያለፈ ታሪኩን አያነሳውም፤ ለመተረት ምላሱ አትቀብጥም፡፡" እና "ከበላይ በስተቀር ተሻለን ያየው አልነበረም" በማለት ደግሞ ተራኪው ይነግረናል (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 70)፡፡ እነዚህን ነጋሪዎች ይዘን ወደ በላይ ሰብዕና ብንዘልቅ ሃሳባችን ይታሰርልናል፡፡ ይህም ሁለተኛውና የልጅነትና የወጣትነት ማኅበረ ልቡናዊ የዕድገት ደረጃዎችን በማስተያየት የምናገኘው ነው፡፡

የበላይ ሰብዕና "ማኅበራዊ ፍንገጣ" የሚስተዋልበት ነው፡፡ ማኅበራዊ ኃላፊነቱን አይወጣም፡፡ ማኅበረሰቡ እኩይ የሚላቸውን ድርጊቶች ይፈፅማል፡፡ መጠጥ ያበዛል (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 69)፡፡ በኪሱ ሲጋራ ይዞ ይዞራል፡፡ ከክፍል አቋርጦ ወጥቶ ያጨሳል፡፡ ተማሪዎች ሲያጨስ እንዳያዩት ይፈራል (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 66 እና 68)፡፡ ለተማሪዎቹ አርአያ መሆን አልቻለም፡፡ በእጅጉ ተጠራጣሪም ነው፡፡ ለበላይ ሰዎች ያለመታመን ምሳሌዎች ናቸው፤ *"ሽክላውም እንደሰው ይሸውዳል?"* ሲል እንሰማዋለንና (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 68-9)፡፡ ይህም ከልጅነት የመከዳትና የመተው ስሜት ጋር እንዲተያይ ልብ ይሏል፡፡ በተጠራጣሪነቱም "ብቸኝነት"ን ይመርጣል፡፡ እነዚህ ሁሉ ሰብዕናዎች የልጅነት ማኅበረ-ልቡናዊ ዕድገቶችን በሙሉ በ"አፍራሽነት" የጨረሰው ተሻለ የወጣትነትና የጎልማሳነት ተከታታይ ደረጃዎቹም በተመሳሳይ ፈር መሄዳቸውን የሚያስረግጡልን ናቸው፡፡ ስለሆነም በላይ የሚባል ገፀ-ባህሪ የለም፤ ተሻለ እንጂ፡፡ ለዚህም ነው የሥነ-ጽሑፍ ጥናት የገፀ-ባህሪ ሳይሆን የአሳሳልና የሃሳብ እንዲሆን የሚጠበቀው፡፡ አሳሳሉን አፍታቶ ፍች ማበጀትና "የተዝረከረኩት"ን መሰብሰብ ያሻዋል (Baldick፣2001፣ *ገጽ* 54)፡፡ በጥቅሉ የማኅበረ-ልቡናዊ ዕድገት ደረጃዎች ሃሳቦች በዚች አጭር ልቦለድ የገነኑ ናቸው፡፡ በሌላ በኩል እነዚህ ሰብዕናዎች (በተለይም ማጨስና መጠጣት) የጨቅላነት "ሳይኮሴክሿል" ማንነት ተራዛሚ ዕድገቶች ናቸው፡፡

የጨቅላነት "ግንትሮሽ" እና የሁለት ሰብዕናዎች መቃየጥ

ተሻለ ከእናቱ የሚለየው በአባቱ መሃከለኛነት አይደለም፡፡ የአባቱን ሚና የምትወስደው እናቱ ናት፡፡ ያደገው በእናቱ እንጂ በአባቱ አይደለምና፡፡ እናቱ የአባቱን ሚና እንደወሰደች ትናገራለች፡፡

"ስንት ጊዜ ልቆጣው......ሴት ኾኜ አጥብቼ አልብሼ ምን ልበል እንደገና <u>እንደ አባት ደብድቤ ነው ያሳደግሁት።</u> ይከብዳል የእኔ እናትነት" (*አለንጋን ምስር፣ ገጽ* 29)። [አጽንኦቱ የእኔ ነው]

ከማኅበረ-ልቡናዊ *ሥርዓቶችና* ከግብረ ገብ *ጋር* የምታስተዋውቀው እናቱ ናት። ከእሷ የምትለየውና ሁለት የተለያዩ አካላት እንደሆኑ የሚያውቀው በእሷ አማካኝነት ነው። ማኅበራዊ ሚናውን፣ "ባዮሎጂካዊ" ወንድነቱንና ከወንድነቱ ጋር ተያይዘው የሚመጡ ጉዳዮችን የማስተዋወቅና ከእናት የመለየት *ኃላፊነት* ግን የአባት ነው (ጽሑፉ የበቀለበት ማኅበረሰብ የአባዊ *ሥርዓት* አራማጅ ነውና)። እናቱ ይህን የአባት ሚና መውሰዷን ስትናገር እንሰማታለን።

"... ፎቶውን የምሰቅለው ወድጄ መሰለሽ። <u>ተሻለ አባት እንዳለው እንዲያውቅ</u>፣ እንዳልተደቀለ እንዲያውቅ ብዬ ነበር።" (*አለንጋና ምስር፣ ገጽ* 31) [አጽንኦቱ የእኔ ነው]

ይህ አስረጅ፣ የተሻለ ማኅበራዊ ሚና "ባዮሎጂካዊ" እና "ማኅበራዊ" *ፆታን መሠረት ያደረገ* እንደሆነ የሚያጠይቅ ነው። በዚህም የ"ኤዲፐሳዊ ቅዠት" (Oedipus copmplex) ትኩረት በቴክስቱ ውስጥ አናይም። "ለምን ቢሉ?" ይህ የጨቅላነት የፀፀትና የሐዘን ስሜት የሚበቅለው፣ ወዲህ ልጆች በ"ባዮሎጂካዊ" ወላጆቻቸው ሲያድጉና አብረው ሲኖሩ፣ ወዲህ ደግሞ ወላጆቻቸው *ፆታዊ* ግንኙነት ሲያደርጉ የመጋለጥ ዕድል ሲኖራቸው ብቻ ነውና (Bocock፣2002፣ *ገጽ* 40)። በእነዚህ *ሁነቶች* መካከል የሚያልፉ ልጆች በቋንቋ አማካኝነት ማኅበረ-ባህላዊና ግብረ-ገባዊ ስርዓቶችን በአባታቸው *መሪነት* ስለሚማሩና ከእናታቸው ስለሚለዩ በአባታቸው ላይ በነበራቸው ጥላቻ ይፀፀታሉ፤ ያዝናሉ። ይህም የሚሆነው *ሱፐር ኢጎ* ማኅበረ-ባህላዊና ግብረገባዊ ስራቶችን በልጁ ሰብዕና ውስጥ ሲያፀና ነው። "ኤዲፐሳዊ ቅዠት" የሚፈጠረው በዚህ ወቅት ነው። ተሻለ ግን በዚህ *ሁነት* ውስጥ አያልፍም። የአባቱን ሚና ወስዳ እናቱ በተዘዋዋሪ፣ በአባቱ ፎቶ፣ "ዓለሙን" ስታስተዋውቀው እንመለከታለን፤ አባቱ አብሮት አይደለምና። ስለሆነም የተሻለ ግንትሮሽ የተፈጠረው በእናቱ የአጻፋ ስልት እንጂ በ"ኤዲፐሳዊ ቅዠት" አይደለም። ይህም በ"oral stage" ወቅት የተፈጠረ ነው። እናቱ ለአደፍርስ የነበራትን ጥላቻና የበቀል ስሜት ወደ እሱ በማዞሯ የመጀመሪያ የእርካታ ምንጭ (የፍትወት ማደሪያ) የሚሆንለትን ጡቷን ትከለክዋለች።

አደፍርስ ያታለላት ትዝ እያላት የወለደችለትን ልጅ ጠላችው። በመንገድ ሲተላለፉ እንደማያውቃት ሁሉ ፊቱን ሲያዞር በብስጭት ተቃጠለች። ተሻለን እንዲህ እያጠባች ስታየው ‹በመድከም› አሳባ ስንቴ ነው ከሚጠባ አፉ ጡትዋን ስባ ያወጣችው? ስንቴስ ነው የጡቶችዋን ጫፎች ግራዋ ጨፍጭፋ ውሃውን የቀባችው። ስንቴ

> ነው ተሻለ ጨቅላ አፉን ጡት ሊጠባ ወደ ደረትዋ ሲያመጣ ለራስዋና ለእሱም ‹መስሎሻል› ያለችው? ፊቱን ከስክሶ ሲያለቅስስ ከት ብላ አልሳቀችም? (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 41)

ጡቱን የከለከለችው እናቱ በሌሎች ስሜት መጨቆን ደስታን ስለምታገኝ ነው፡፡ ተሻለ ደግሞ የዚህ ሰለባ ነው፡፡ ተራኪው ይህን ሰለባነቱን በግልፅ፣ "… ምኞቷ ሲደርስላት ኪሳራውን ለምን ልጁ ይክፈል?" ሲል እንስማዋለን (*አለንጋና ምስር*፣ *ገጽ* 41)፡፡ ስለሆነም የተሻለ የጨቅላነት "ሳይኮሴክሿል" ዕድገት ግንትሮሽ መጥባት ላይ የተመሠረተ ነው፡፡ እንደዚህ አይነት ግንትሮሽ በወጣትነትና በጎልማሳነት፣ አንድም መጥባትን የሚጠሩ ሰብዕናዎችን፣ አንድም ኃላፊነትን ለመሸከም ዝግጁ ያለመሆን ስሜትን እንዲያዳብር ያስገድዱታል (Frued፣ 1905)፡፡

ተሻለ በመጀመሪያው ንዑስ ክፍል እንደጠቆምኩት የጎልማሳነት ሰብዕናው በአራተኛው አጨራረስ ተገልጧል፤ በሌላ ስም፡፡ በላይን የምናውቀው በማጨሱና በመጠጣቱ ነው፡፡ ሁለቱን የሚያደርጋቸው የመጥባት ግንትሮሹ የሚገኘው ከንፈሩ ላይ በመሆኑ ነው፡፡ ይህ እርካታን ከራስ አካል የመፈለግ ወይም በቴዎድሮስ ገብሬ "አፍ" ስጠቀም የ"ራስ ድሪያ" (Auto-eroticism)[8] ውጤት ነው፡፡ "በላይ" ተራዛሚው የጨቅላነት "ሳይኮሴክሿል" ዕድገት ያስከተለበት የእነዚህ ሰብዕና ባለቤት ነው፡፡ ከላይ እንደጠቆምኩት ጡት ባግባቡ ሳያገኝ ሲቀር እርካታውን ወደ ጣት መጥባት ያዞራል፡፡ እርካታ ስለማያገኝበትም የመጀመሪያው የግንትሮሽ "ደመ-ነፍሳዊ ቦታ" (erotogenic zone) ከንፈሩ ላይ ይሆናል፡፡ በዚህም በወጣትነት አብዝቶ መጠጣትና ማጨስ በ"ደመ-ነፍሳዊው ቦታ" የራስን ድሪያ መፈፀም ነው፡፡

ሌላው "ስጋዊ" ፍትወትን ማልዘቢያ ከሆኑት የ"auto-eroticism" መገለጫዎች አንዱ "ግብረ-አውናን"[9] ነው (Freud፣1905፣ *ገጽ* 181-2)፡፡

---

[8] ይህ ያልተለመደ ፍትወታዊ ድርጊት ሲሆን "ደመ ነፍሳዊውን"(instinctual) ፍላጎት ወደ ሌሎች ሰዎች የሚመራ ሳይሆን ከራስ አካል እርካታን ማግኘት ወይም "ራስ ድሪያ" ነው (Freud፣1905፣ *ገጽ* 181)፡፡ "eroticism" የሚለው ቃል የተነጠቀው ከግሪክ ሚቶሎጂ ነው፡፡ ኢሮስ (Eros)፣ የጦር አምላክ የሆነው የአሬስ እና የፍቅር አምላኳ የአፍሮዳይት ልጅ ነው፡፡ የሁለቱን ሰብዕና አቃይጦ የተወለደ በመሆኑ "አፍቃሬ-ፍትወት" ነበር፡፡ በአማልክትና በሰዎች ላይ ቀስቱን በመስበቅ በፍቅር እንዲወድቁ አድርጓል፡፡ ባሁኑ ሰዓት "ፍትወታዊ ቅንዝር"ን (sexual libido) ያስተማስላል (Manser፣2009፣ *ገጽ* 150-151)፡፡

[9] ይህን ቃል የተገለገልኩት ከቴዎድረሮስ ገብሬ "አፍ" ነጥቁ ነው፡፡ ቴዎድሮስ (2001፣ *ገጽ* 73) በግርጌ ማስታዎሻቸው ቃሉን ስለመጠቀም ሲናገሩ፣ "በራስ ድሪያ ወቅት ከሚከናወኑ ጉዳዮች መሃል አንዱ ዘርን የትም ማፍሰስ ነው፡፡ በዚህ ድርጊቱ የሚታወቀውን አውናንን ወስደን ሚናውን እናስፋውና ዘርን ከማፍሰስ ውጭ ያሉትን የራስ ድሪያ ሂደቶች ጭምር እንዲወክልልን እናድርገው፡፡ እናም ድርጊቱ ‹ግብረ አውናን› ወይም ‹ግብራውናን› ተብሎ ይጠራ፡፡ 'ይሁዳም አውናን፡- ወደ ወንድምህ ሚስት ግባ፣ አግባትም፣ ለወንድምህ ዘርን አቁምለት አለው፡፡ አውናንም ዘሩ ለእሱ እንዳይሆን አወቀ፤ ወደ ወንድሙ ሚስት በገባ ጊዜ

ምናልባት "በላይ" የተቃራኒ ፆታ ጓደኛ የሌለው በዚህ ሰብዕና ወድቆ ይሆን? አይደለም። ይህ ፍላጎቱ በሌሎች ስቃይ ወደ መደሰት ስሜትና "ዘማዊነት" ስለተቀየረ እንጂ።

> *ያልተሰራበት ልጅነት ከተጎዱ ዐይኖች ጀርባ ትለፋለች። ‹በላነው› ‹ጠጣነው› ‹በ[…]› ከማለት ሌላ ምን ሊል ይችላል?* (*አለንጋና ምስር፣ ገጽ* 67)።

ይህ በተራኪው የተነገረ ያልተሳካ የጨቅላነት ግንትሮሽ ያስከተለው የወጣትነት ሰብዕና ነው። ከመጠጣቱና ከማጨሱ በተጨማሪ ያበለፀገው "ዘማዊነት" ነው። ‹በ[…]› ሲል ከብዙ ሴቶች ጋር ያደረገውን ፍትወት ያመለክታል። ይህን የሚያስረግጥልን ከታሪኩ አስረጅ ወስደን እንመልከት።

> *እሱን ያጣጥሉት የነበሩ አስተማሪዎች እንደደከሙ ሁሉ ግድግዳ ተደግፈው መሬት መሬት ያያሉ። ኢምንት የሆኑ መስሏቸዋል።* <u>*የሚያለቅሱ ወጣት ልጃገረዶች አሉ።*</u>
>
> <u>*ከአፌ የወጣው ደም እንዴት የሚያምር ቀይ ነው።*</u> (*አለንጋና ምስር፣ ገጽ* 69) [አጽንኦቱ የእኔ ነው፤ *Italics* ከምንጩ]

በዚህ አስረጅ ውስጥ የተደበቀ ***ስዕላዊ ትረካ*** አለ። "የተዘጋ ቤት"፣ "የተዘጋውን ቤት ግድግዳ ተደግፈው የሚተክዙ የድሮ አስተማሪዎቹ፣ ያሁን ባልደረቦቹ"፣ "በተዘጋ ቤት ውስጥ የሚያለቅሱ ልጃገረዶች" እና "ከበላይ አፍ የሚወጣ የሚያምር ቀይ ደም"። "ደሙ"፣ አንድም ከበላይ አፍ የሚወጣና በሌሎች ስቃይ የመደሰት ትኩስ ስሜት ነው። ደሙ እንደሚያምርና እንደሚደሰትበት እሱ ይነግረናልና። አንድም የልጃ ገረዶቹ ድንግልናን የማጣት አካላዊ ፍሰት ነው፤ የብዙ ልጃገረዶች ደም። ከተጠቀሰው አስረጅ ቀጥሎ ከሚመጣው የታሪኩ ክፍል "እግር" እና "ይሮጣል" የሚሉ ጽንሰ ሃሳቦችን በመባያነት (as a motif) ወስደን ብንመረምር የተነሳውን ሃሳብ ያጸኑልናል።

> *ተሻለ የታለ?*
> *የታለ ተሻለ?*
> *ተሻለ* <u>*በሩጫ*</u> *ወደሚሄድበት ይሄዳል። ጉልበቱ አገጩ እስኪደርስ* <u>*እግሩን እያነሳ ይሮጣል*</u>*።* (*አለንጋና ምስር፣ ገጽ* 69) [አጽንኦቱ የእኔ ነው]

ለወንድሙ ዘር እንዳይሰጥ ዘሩን በምድር ያፈስሰው ነበር። ይህም ሥራው በእግዚአብሔር ዘንድ ክፉ ሆነበት፣ እርሱንም ደግሞ ቀሰፈው' (ዘፍ. 38÷8-10)።" ይላሉ። እናም ጥምር-ቃሉ ሁሉንም የራስ ድሪያ ሒደቶች የሚወክልልን ከሆነ ከ"masturbation" ይልቅ ለ"auto-eroticism" አቻ የሚሆንልን ይመስለኛል።

እግር “ፌቲሻዊ”[10] አካል ነው፡፡ “ይሮጣል” የሚለው የለዋጭ ዘይቤን[11] ሚና ይዞ የገባ ቃል ነው፡፡ ማኅበረሰቡ ከብዙ ሴቶች ጋር ፍትወት የሚፈፅም አባሉን “ተጓዥ ነው!”፣ “ይሄዳል!” ወዘተ. በሚሉ አባባሎች ሲገልፅ መስማት የተለመደ ነው፡፡ አንድም ይሄን ቃል በበለጠ “አጽኖ” ለማቅረብ ጥቅም ላይ የዋለ ሊሆን ይችላል፡፡ አንድም ፍትወታዊነትን የሚገልፀውን ቃል የአገባብም ሆነ የፍች ሚና ነጥቆ የመጣና “ዋናውን” (original) ቃል ወደ “ተወካይነት” ያወረደ ሊሆን ይችላል፡፡ ንቁ ልቡና ከኢ-ንቁ ልቡና ጋር ያለውን “መሰናሰል” የገለጠም ነው፡፡ ይህን የፍች ሚናና ተሰናስሎ ይዘን ስንጓዝ የበላይን በግብር “ዘማዊነት” ያስረግጥልናል፡፡

ሌላው በተጓዳኝነት የሚነሳው የጨቅላነትና የወጣትነት ንቁና ኢ-ንቁ ልቡናዊ ርስትን የመጠበቅ ፍላጎት “መቃየጥ” ነው፡፡ ዝቅ ብለን እንደምንመለከተው፣ ተሻለ ወደ “ሥርዓተ ትእምርት” (symbolic order) ከመሸጋገሩ በፊት በእናቱና በእሱ መካከል ልዩነት እንዳለ አይረዳም፤ እንደመጀመሪያ የፍትወት ማደሪያውም አድርጎ ይወስዳታል፡፡ ወደ “ሥርዓተ ትእምርት” ደረጃ ሲሸጋገር ግን ትክክል እንዳልነበረ ይረዳል፡፡ ማኅበረ-ባህላዊ፣ መንፈሳዊና ግብረ-ገባዊ እሴቶች ከዘመድ ጋር የሚኖር ፍትወታዊ ፍላጎትን ‹‹ሕሩም›› (taboo) እንደሆነ ያሳውቁታል፡፡ እናቱ የአባቱ “ርስት” እንደሆነችም ይገነዘባል፡፡ ይችን “ርስት” ከሌላ ወንድ ሲጠብቅ፣ በፈጠረችውም ግንኙነት ጥላቻን ሲሰንቅ እናስተውላለን፡፡ በተለይም ዳይሬክተሩን የሚጠላቸው የርስት ድንበሩን ስላፈረሱበት ነው፡፡ የሚከተለው አስረጅ ለዚህ ጥሩ ማሳያ ነው፡፡

ማስታወቂያ

1. *የዳይሬክተሩ መላጣ ያስጠላል፡፡ የብርቱካን ውሽማ ናቸው፡፡*
2. *ቲቸር በላይ ሰካራም ናቸው፡፡ የኮታቸው ኪስ ተቀድዷል፡፡*

---

[10] ፍሮይድ ***Fetishism***ን የመጀመሪያዋን የፍትወት ማደሪያ (Sexual object)፣ እናት፣ ምቹ ባልሆነ የእርካታ ማግኛ መተካት እንደሆነ ያስረዳል፡፡ እግር፣ ፀጉር፣ የታላሚዋ ቁራጭ ልብስ ወ.ዘ.ተ. ተተኪዎቹ የፍትወት ምንጮች ሊሆኑ ይችላሉ (1905፣ ገጽ 153)፡፡

[11] ላካናውያን ***Metaphor*** የሚሉት ሲሆን የልቡና አሰራሮችን ከቋንቋ ጋር አዛምደው በመመርመር ከፍሮይዳውያኑ “እመቃ” (condensation) ጋር አቻ አድርገው ተጠቅመውበታል፡፡ “ልጅነት” በቋንቋ አማካኝነት የሚበለፅግ ማንነት ሲሆን እጅግ የፀነኑና ኢ-ግብረ ገባዊና ኢ-ማኅበራዊ ፍላጎቶች፣ ማንነቶችና በጥቅሉ ሰርካዊውን ህይወት የ“ሚንቁ” የኢ-ንቁ ልቡና እስቦች ደግሞ ከቋንቋ አቅም በላይና በሰርካዊው የልሳን ተራክቦ ህያው የሚሆኑ ባለመሆናቸው በ“እመቃ” እና የ“ቅጅዎች ፍለሳ” (displacement) በሰርካዊው ህይወት ውስጥ ኅልዮታቸውን ያገኛሉ፡፡ ይህ ደግሞ በ“metaphor” እና “metonomy” የቋንቋ አጠቃቀሞች የሚሆን ነው፡፡ ላካን፣ ***metaphor***ን ከ“እመቃ”፣ ***metonomy***ን ደግሞ ከ“ቅጅዎች ፍለሳ” ጋር አጎዳኝቶ የኢ-ንቁ ደመ-ነፍሳዊ ፍላጎቶች ከሰርካዊው ሥነ ልሳናዊ የትዕምርት ሒደት ጋር እየለዘቡ የሚከሰቱባቸው ናቸው ብሎ እንደሞገተ ምሁራን ይናገራሉ (ምሳሌ፡- Thom፣ 2003፣ ገጽ 36፤ Grosz፣1998፣ ገጽ 98-101)፡፡

3. የሆም ሩም ቲቸራችን ዐይናቸው በመሸዋረሩ ያስጠላሉ...... (አለንጋና ምስር፣ ገጽ 47)

በእነዚህ ሦስት ማስታወቂያዎች ከተገለፁት ግለሰቦች ውስጥ ተሻለ ጥላቻ ያለበት በሁለቱ ነው፤ በዳይሬክተሩና በሆም ሩም ቲቸሩ ላይ፡፡ ከእነዚህ ውስጥ ለምን እንደሚጠላቸው ምክንያት የሚያቀርበው ግን ለሆም ሩም ቲቸሩ ብቻ ነው፤ ዐይናቸው በመንሸዋረሩ፡፡ ለዳይሬክተሩ ያለው ጥላቻ ግን በምን ምክንያት እንደሆነ አልተገለፀም፡፡ ሁለቱ ተከታትለው የመጡ ዓረፍተ ነገሮችም ቢሆኑ ዝምድና የላቸውም፡፡ ይሁን እንጅ ምክንያት ያላቀረበው በሱፐር ኢጎ ተግዳሮት ይመስላል፡፡ "ለምን"? ቢሉ፣ ማኅበረ-ባህላዊው፣ መንፈሳዊውና ግብረ ገባዊው ስርዓት የሚከለክለው ከዘመድ ጋር የሚኖርን ፍትወት እንጂ ከ"ባዕድ" ጋር የሚደረግን አይደለም፡፡ ስለሆነም በዝምድና አለመኖር ምክንያት የእናቱ እና የዳይሬክተሩ "ፆታዊ ግንኙነት" ይደገፋል፡፡ በዚህም ምክንያት፣ ወዲህ መላጣውን የጠላበት የብርቱካን ውሽማ በመሆናቸው ነው ቢል ማኅበረ-ባህላዊና ግብረ ገባዊ እሴትን ያፈርሳልና አላለም፡፡ ወዲህ ደግሞ ርስትነቷ ለአባቱ በመሆኗና የርስትነት ድንበሩን ስላፈረሰ ጠልቶታል፤ እናቱንም ቢሆን ጠልቷታል፡፡ "እንዴት?" ቢሉ፣ እናትን ባደባባይ ማዋረድ በማኅበረሰቡ ዘንድ የተናቀ ቢሆንም ቅሉ ሲያዋርዳት እንመለከታለን (ውሽማ ይዛለች ብሎ)፡፡ ስለሆነም የዚህ ሥነ ልቡናዊ ቀውስ ለሁለቱ ዓረፍተ ነገሮች አገባባዊ መቃወስ ምክንያት ሆኗል፡፡ ባገባባዊ መቃወሱም የኢ-ንቁ ልቡና እስብ መገለጡን ልብ ይሏል፡፡

እናቱ፣ አንድም ማኅበራዊ ቅቡል ያልሆነውን "ውሽማ መያዝ" በመፈፀሟ፣ አንድም ደግሞ ያባቱን ርስት በማፍረሷ ጠልቷታል፤ ከሃዲና የማትታመን አድርጎ ያስባታል፡፡ ይህ ከሃዲነቷ ደግሞ በአንድ ሚታዊ ለዋጭ ዘይቤ ታስሮ እንመለከታለን፡፡

<u>መልመጃ</u>

1/ የዩኒቨርሲቲው ዳይሬክተር ለማዳ ውሻ አላቸው
.... (አለንጋና ምስር፣ ገጽ 48)

በዚህ አስረጅ ውስጥ በመባያነት የመጣው ሚታዊ ዘይቤ ***ውሻ*** ነው፡፡ ውሻ በብሉይና በሐዲስ፣ በግሪክና በአፍሪካ ሚቶሎጂ የሚታወቀው የማኅበረ-ባህላዊና መንፈሳዊ እሴቶች "አፍራሽ" ድርጊቶች አስተማሳይ ሆኖ ነው፡፡ በበብሉይና በሐዲስ ኪዳን ወደ አስራ ስምንት ጊዜ ተጠቅሷል፡፡ በሁሉም የክህደት፣ የዘማዊነት፣ የርኩሰት፣ የጭካኔ አስተማሳይ ነው፡፡ በኦሪት ዘዳግም (23÷18) እና በኢሳያስ (66÷3) ያለመታመንና የርኩሰት፣ በራዕይ (22÷15) የዘማዊነት፣ በምሳሌ (26÷11) እና በ2ኛ ጴጥሮስ (2÷22) ከስህተት ያለመማርና ወደ ነበረው ስህተት የመመለስ ምሳሌ ሆኗል፡፡ በግሪክ ሚቶሎጂም ከዚህ የተለየ እሳቤን ይዞ አናገኘውም፡፡ ቀናተኛዋን ሔራ (Hera) ዜውስ (Zeus) "ይሉኝታ የማታውቂ" (shameless) ሲል "ካንቺ በላይ ውሻን የሚመስል የለም" ብሏታል፡፡ ሔራ በበኩሏ አርጤምስን

"የማታፍሪ" ስትል "Brazen dog" ብላ ሰድባታለች፡፡ በ*Odyssey* ሄለን ራሷን "እምነተ የለሽ" (Dog-faced) ስትል ተሰምታለች፡፡ ይህንን አጋሜምኖን ለማትታመነው ሚስቱ ክሌተምስትራ (Clytemnestra) ተጠቅሞበታል፡፡ በኋለኛው የግሪክ ዘመን (ከትሮይ ጦርነት በኋላ)፣ "ውሻ" በሚታዊነቱ "ዘማዊ" (prostitute) ለሚለው የተመረጠ ቃል ነበር (Ferber፣ 2007፣ ገጽ 60)፡፡ በምዕራብ አፍሪካውያኑ ማኅበረሰቦች (መንዴና ዳጎምባ)፣ "ውሻ"፣ የዘላለማዊነት መልዕክትን ከሰማዩ አምላክ ለሰዎች ተቀብሎ ሲመጣ በ"አፍቃሬ-ምግብነቱ" ምክንያት ያላደረሰና በሌላ እንስሳ (እንቁራሪቶች ተብሎ ይታሰባል) አስወስዶ መልዕክቱን በሞት የለወጠና የማይታመን ፍጡር ነው (Lynch፣ 2004፣ ገጽ 30)፡፡ በአመዛኙ፣ በሀገራችን አንዳንድ ማኅበረሰቦች ዘንድ ውሻ ሲከበር አናስተውልም፡፡ "ውሻ በጅራቷ ትጎዳለች"፣ "ውሻ በጨው አይቀምሳትም"፣ "ውሻ ቀንድ ልታወጣ ሄዳ ጆሮዋን ተቆርጣ ተመለሰች" ወዘተ. የሚሉ የውሻን ክብር ዝቅ የሚያደርጉ ምሳሌያዊ ንግግሮች አሉት፡፡

ብርቱካን ተመስላ የምንመለከታት በ"ውሻ" ነው፡፡ "ውሻ" የሚለው ቃል ደግሞ የተጠቀሱትን ፍችዎች የሚጠራ ዘይቤ ነው፡፡ ስለሆነም በማኅበረ-ባህላዊውና ግብረ-ገባዊው ስርዓት የተከበረውን ርስት ያፈረሰች፤ ለባሏ የማትታመን "ዘማዊ" መሆኗን የወከለ ነው፡፡ "ለምን ቢሉ?" ብርቱካን ባል ሳይሆን ውሽማ ነው ያላት፡፡ ይህ ደግሞ፣ በአመዛኙ፣ በማኅበረሰቡ ዘንድ (በተለይም ቴክስቱ በበቀለበት አዲስ አበባ) እንደ ዘማዊ የሚያሳይ ነው፡፡ ቴክስቱ የጠራውም የውሻ ፍች ከላይ የጠቀስኩትን ነው፡፡ ስለሆነም ተሻለ የዚህ ስርዓት ጠባቂ እንደመሆኑና ለአባቱ ያለው "ቅናት" ርስቱን የደፈረውንና ያስደፈረውን ሲንቅና ሲጠላ እንመለከታለን፡፡ ወዲህም ደግሞ ቅድመ ልሳን ወይም ቅድመ "ሥርዓተ ትእምርት" ጊዜ እናቱ የመጀመሪያ ታላሚ የፍትወት ማደሪያው (sexual object) በመሆኗ ኢ-ንቁ ልቡናዊ ቅናቱና ርስት ዕቀባው በራሱ ላይ ያርፋል፡፡ ስለሆነም የሁለቱ ልቡናዎችን ፍላጎት "መቃየጥ" ልብ ይሏል፡፡

“አለንጋና ምስር”፤ “ኤዲፐሳዊ ቅዠት” እና ፍቅዓተ-ኢጎ[12]

The Oedipus complex is composed of a child’s sexual desire for the parent opposite sex and the related rivalry with and desired death of the parent of the same sex.
(Shannon Sullivan, 2004, p. 198)

አስቀድመን የምናነሳው የ“ኤዲፐሳዊ ቅዠት”ን እስብ ነው። ስያሜው የተሰጠው ከሶፎክለስ “ንጉስ ኤዲፐስ” ትራጀዲ ተወስዶ በፍሮይድ ነው (Freud፣1900፣ገጽ 109)። በትራጄዲው ውስጥ ኤዲፐስ የቴሲቢያዊው ንጉስ ላየስ (Laius) እና የዮካስታ (Jokasta) ልጅ ነው። ላየስ በልጁ እንደሚሞት በነቢይ ይነገረዋል። በዚህም አባቱ ልጁን ከከተማይቱና ከቤተ-መንግስቱ ርቆ እንዲያድግ ያደርገዋል። ይሁን እንጂ ልጁ ካደገ በኋላ ስለማንነቱና ከየትነቱ እርግጠኛ ባለመሆኑ፣ እንደ አባቱ ሁሉ፣ ነብዩን ያማክረዋል። ይህን ጥያቄውን ቢተው መልካም እንደሆነ፣ ባይተውና ወደሚነግረው የትውልድ ቦታው ቢሄድ ግን ዕጣ ፈንታው አባቱን ገድሎ እናቱን ማግባት እንደሆነ ይነግረዋል። አንድ ቀን ከቤቱ ወጥቶ ሲጓዝ በመንገድ ላይ የማያውቀው አባቱን፣ ንጉስ ላየስን፣ ያገኘውና ድንገተኛ ፀብ ይፈጠራል። ንጉስ ላየስንም ይገለዋል። በጉዞውም ወደ ቴሲቢያኖች ምድር ይደርሳል። የቴሲቢያ ታላላቆችም የጠየቁትን የ“ሲፊክስ” (Sphinx) ወይም የተረት አሞራ (ስለሞቱ ነፍሳት ዕጣ ፈንታ የሚናገር ነው) እንቆቅልሽ ስለፈታላቸው በጥበቡ ይማረካሉ። በአባቱ ወንበርም ያስቀምጡታል፤ ዮካስታንም እጅ መንሻ አድርገው ይሰጡታል። ከማያውቃት እናቱም ሁለት ሴት እና ሁለት ወንድ ልጆችን ይወልዳል።

ለቴሲቢያኖች ምስጢሩ በነብዩ አማካኝነት ሲገለጥ ንጉስ ኤዲፐስ በመፀፀት የራሱን አይኖች ነቅሎ ያወጣቸዋል፤ ከከተማይቱም ርቆ ራሱን በግዞት ማኖር ይጀምራል። እናቱም ራሷን ታጠፋለች። ኤዲፐስ ተፀፅቶ እናት ሀገሩን መልቀቁና በራሱ ላይ ግብረ አካላዊና ሥነ-ልቡናዊ ጉዳት ማድረሱ በአማልክትና በሰዎች “ሁሉን የመቻል ፍላጎት” ምክንያት የመጣ ነው። አንድም ወደ አማልክት ፍላጎት የ“መመለስ” እና ስህተቴ ነው ብሎ ካመነው የመውጣት (resignation)፣ አንድም ሁሉን የመቻል ኤዲፐሳዊ ፍላጎት ያስከተሉት ልቡናዊ ቀውስ ውጤት ነው። ዘመነኛ ፀሐፊዎችም

---

[12] ***ፍቅዓተ ኢጎ*** *የሚለውን ለእንግሊዘኛው* ***splitting of the ego*** *አቻዊ የፍች ሚናን እንዲነጥቅ አድርጌ ተገልግየበታለሁ። ። “ፍቅዐት” የሚለውን ቃል ኪዳነ ወልድ ክፍሌ ሲያፍታቱ፣ “መግመስ፤ መገመስ፤ አገማመስ፤ ግምሳት፤ ፍቅታት፤ ስብራት፤ ቁስል …” ይሉታል* (1948፣ *ገጽ* 731)። ***splitting of the ego*** *የሚለው ጽንሰ ሃሳብ ደግሞ የኢጎን ሁለት ራሳቸውን ወደ ቻሉ ነገር ግን ተደጋጋፊ ወደ ሆኑ ክፍሎች መሰንጠቅ የሚመለከት ነው፤ ኢጎና ሱፐር ኢጎ ተብለው* (Mijolla-Mellor፣ 2005፣*ገጽ* 1647)። *ይህ ከሆነ ደግሞ ሁለቱን ሐረጋት አቻ አድርጎ መጠቀም ተገቢነት አለው ብዬ አምናለሁ።*

በተመሳሳይ ትራጄዲያዊና ሥነ ልቡናዊ ቀውሶች ላይ የተመሠረቱ ታሪኮችን ይፅፋሉ (Freud፣1900፣ገጽ 110)፡፡

በዚህ ንዑስ ክፍል መግቢያ ላይ የጠቀስኩት የሱሊቫን ሃሳብም ይህን ሁነት ከልጆች አንጻር የተነተነ ነው፡፡ ሃሳቡን ወደ አማርኛ ስንገራው “‘ኤዲፐሳዊ ቅዠት’ በልጆች የተቃራኒ ጾታ ፍትወታዊ ምኞትና ለተቀናቃኙ/ኟ (ተመሳሳይ ጾታ) ሞትን በመናፈቅ/በመመኘት ላይ የሚዳብር ሰብዕና ነው” የሚል ይሆናል፡፡ በምልከታዬ በዚህ አይነት ታሪክ ከተዋቀሩ የአዳም ስራዎች ውስጥ “አለንጋና ምስር” ላቅ ያለ ይመስለኛል፡፡ በዋና የታሪክ ባለቤትነት የተሳለው ልጅ ገፀ ባህሪ ፍሬው ነው፡፡ ፍሬውን በሦስት ክፍለን መመልከት እንችላለን፤ ቅድመ፣ ጊዜ እና ድህረ “ኤዲፐሳዊ ቅዠት” ብለን፡፡

ቅድመ-“ኤዲፐሳዊ ቅዠት”

በዚህ ደረጃ ፍሬው በእናቱና በእሱ መካከል ልዩነት እንደሌለና አንድ እንደሆኑ ሲያስብ እንመለከታለን፡፡ የአንድነት ምንጭ የሆኑት ደግሞ የእናቱ ጡትና የእሱ አፍ ናቸው፡፡

> ስምዋ ‹‹ሉል›› የተባለ --- <u>አፍ መሃልና ምላስ ላይ እንደረጠበ ከረሜላ የሚልወሰወሱ፣ የሚያዳልጡ</u> ፊደላት ያሉት ስም <u>ያላት እናት ባለቤት እኔ ብቻ ነኝ</u> (*አለንጋና ምስር*፣ ገጽ 171)፡፡ [አጽንኦት የራሴ]

በከረሜላ የተመሰለው የእናት ጡት ነው፡፡ የእሱ የእርካታ ምንጭም መጥባት ነው፡፡ ህፃኑ በአፉ፣ እናቱ ደግሞ በጡቶቿ አንድ ይሆናሉ፡፡ ፍሬውም እሱና እናቱ አንድ እንደሆኑ፣ ብቸኛ የእርካታ ምንጩ እንደሆነች፣ ይህቺ የእርካታ ምንጩም ከእሱ አካል የተለየች ሌላ ፍጡር እንዳልሆነች ይገነዘባል፡፡ እርካታው ከመጥባቱ ጋር ፍቅሩም እንዲሁ ይጠነሰሳል፤ ይኼ የጨቅላው የመጀመሪያ እና ንቁ ተግባር ነው፡፡ ከመጀመሪያ እርካታው ጋር የሚያስተዋውቀው ይኼው የእናቱን ጡት መጥባት ወይም ይኼን የሚተካ ነገር ነው (Freud፣1905፣ገጽ 181)፡፡

ስለሆነም አፍ/ከንፈር የፍሬው “የፍትወታዊ ደመ-ነፍስ ብልት” ነው፡፡ ከረሜላው ተጨማሪ ጉዳይን እንዲያስተማስል የተመረጠ ይመስላል፡፡ ይህም ቀጣይ “ዕጣ ፈንታን” ነው፡፡ ከረሜላ ተመጥምጦ እንደሚያልቅ ሁሉ ይህ የእርካታ ምንጭ (ጡት) ቀጣይነት እንደሌለው የሚያሳይ ነው፡፡ ስለሆነም የፍሬው የመጀመሪያ የፍትወት ማደሪያ የነበረችው እናት ሌላ አካል (Other) እንደሆነች ወደ ‘ሚገነዘብበት ደረጃ ይሸጋገራል፡፡ ይህም በላካናውያኑ በቋንቋ አማካኝነት የሚፈጠርና የ“ሥርዓተ ትዕምርት” (Symbolic Order) ደረጃ ነው፡፡

ጊዜ-"ኤዲፐሳዊ ቅዠት"

ይህ ጊዜ በፍሮይድ ከ"Pleasure Principle" ወደ "Reality Principle"፣ በላካን ደግሞ ከ"Imaginary Order" ወደ "Symbolic Order" መሸጋገር ነው፡፡ በዚህ ደረጃ አዲስ አካል በእናትና ልጅ መካከል ይገባል፡፡ እሱም አባት ነው፡፡ አባት የማኅበረ-ባህላዊ ስርዓቱ ወካይ (agent) ሆኖ ብቅ ይላል፡፡ (ላካን፣ 2013፤ ሮውሲሎን፣ 2005፤ ገጽ 1450፤ ባርከር፣ 2004፣ ገጽ 197) ለልጁ የማኅበረሰቡን ባህላዊና መንፈሳዊ ህግጋት እንዲያውቅ ያደርገዋል፡፡ ከእናቱ ይለየዋል፡፡ "በእናቱ እና በጨቅላው መካከል የሚመጣው አባት ባህልንና ህግን/ሥርዓትን ይወክላል፤ ለእነሱም ምልክት ነው፡፡ ጨቅላውን ወደ ኤዲፐሳዊ ቅዠት እንዲገባና እናቱ ከእሱ የተለየች ሌላ አካል እንደሆነች ተገንዝቦ ራሱን በመነጠል የተለየ ግላዊ ማንነት (subjectivity) እንዲመሠርት ያስችለዋል" (Golan፣1979፣ገጽ 8)፡፡

የፍሬው አባት ልጁን ወደ "ጊዜ ልሳን" ካሸጋገረ በኋላ መጀመሪያ የወሰደው በሀገራችን ልማድ ኃይማኖታዊና ባህላዊ ትምህርቶች በአንድነት ወደሚሰጡበት የቤተ ክህነት ትምህርት ቤት ነው፡፡ በዚህ ትምህርት ቤት የኃይማኖት ህግጋት፣ ማኅበራዊ ኃላፊነትን ስለመወጣትና ሌሎች ባህላዊ ስርዓቶችን ይማራል፡፡ አድርግ/ አታድርግ፣ እናት/አባት፣ ጽድቅ/ኩነኔ፣ ባል/ሚስት … የኃይማኖታዊና ማኅበረ-ባህላዊ ስርዓቶች መቆሚያ ይሆናሉ፡፡ በዚህ ውስጥ ፍሬው ሚናውን ይለያል፡፡ በዚህም በመጀመሪያው ማንነቱ (እኔና እናቴ አንድ ነን የሚለውና የእርካታ ምንጬ እሷ ብቻ እንደነበረች የሚያስብበት) እና አዲስ በሚተዋወቀው ዓለም መካከል በሚፈጥረው ግንዛቤ ምክንያት ልቡናዊ ቀውስ ይፈጠርበታል፤ ይህም ቀውስ ***ፍቅዓተ-ኢጎ*** ነው፡፡

> <u>ከባልዋ ጋር ተቀምጣ የምትደባብስ እናት ያለኝ እኔ ብቻ ነበርኩ፡፡</u> ጠይምነትዋ የበግ ጥብስ የመሰለ፣ በመንገድ ላይ <u>ጎረምሳ ገላምጦ የሚያያት(‹‹የፍሬው እናት ደስ ይላሉ አይደል?››) የምትባል የእኔ እናት ብቻ ናት</u>፡፡ (*ለንጋና ምስር*፣ ገጽ 171) [አጽንኦቱ የእኔ ነው]

በዚህ ጥቅስ ውስጥ ሁለት ሰብዕናዎችን እንመለከታለን፡፡ አንደኛው የመጀመሪያው አጽንኦት ያረፈበት ነው፡፡ ታሪኩ የቀረበው በኃላፊ ጊዜ የመሆንና የመኖር ግስ "ነበርኩ" በሚለው ነው፡፡ የቀደመው ጊዜ ሰብዕናው አብሮት እንዳለ የሚያጠይቅ ነው፡፡ ሁለተኛው ደግሞ በተከታዩ አጽንኦት የምናስተውለው እሱና እናቱ ሁለት የተለያዩ አካላት እንደሆኑ መገንዘቡን አንድም ከአንደኛ መደብ ወደ ሦስተኛ መደብ በመቀየር፣ አንድም ያሁን ጊዜ የመሆን ግስ "ናት"ን በመጠቀም ሲናገር፣ አንድም ቦታው የአባቱ እንደነበር መረዳቱን በመጀመሪያው አጽንኦት "ከባልዋ ጋር ተቀምጣ የምትደባብስ እናት" ሲል እንሰማዋለን፡፡ በዚህ ቅፅበት ፍሬው የ"ማጣት"

(Lack)[13] ስሜትን ያዳብራል፡፡ ይህን ማንነት የፈጠረበት አባቱን እና መሠሎቹን ይጠላቸዋል፤ ይቀናባቸዋል፡፡ በጎረምሶቹና በ_“ዶርዜው ሸማኔ”_ ላይ የሚያንፀባርቀውን የቅናት ስሜት ልብ ይሏል፡፡

> እናቴ የተነገረለት ታላቅ ቀሚስ አላት እዛው በሰፈራችን አንድ የዶርዜ ሸማኔ የተሰራ፡፡ … እሱና አንዳንድ የነበሩ እንደሚናገሩት ከኾነ ትልቅ የዕረፍት ዳንሱን የደነሰው የእናቴን ቀሚስ መገንቢያ ሰርቶ የጨረሰ ዕለት ነው፡፡
>
> “ታዲያስ ወይዘሮ ሉል እንዴት አደረጉህ?” ሲሉት
> “የእሳቸውን መስራት ስምንተኛ ሚኒስትሪ እንደመፈተን በለው፡፡ *መከራ ነው”*
>
> ለዚህ ሳይሆን ይቀራል ብዙ ልጆች በእናቶቻቸው ላይ ሸፍተው እንዳፈለጋቸው ሲሆኑ በእናቴ ስሜት የምገዛው? ማለቴ የቀሚስዋ ሽብሽብ በመብዛቱ እሱን ፈልፍዬ ወደ ውጭ ፀሐይና ብርሃንን፣ ጨረቃና ከዋክብትን የመሳሰሉ ነገሮችን በራሴ ዓይኖች ለማየት ያዳገተኝ?… እና የዚያ የምስር ወጥ ጠረን፡፡ (*አለንጋና ምስር*፣ ገጽ 172) [አጽንኦቱ የእኔ ነው]

እዚህ ውስጥ አንድ ነገር አተኩሬ አነሳለሁ፤ ስለ “ቀሚሱ”፡፡ ቀሚስ ምንድን ነው? ማኅበረ ባህላዊ ትዕምርትነቱስ? ፍሬው ከቀሚሱ ውስጥ ለመውጣት የተቸገረው ለምንድን ነው? ፍካሬ ልቡናዊ ትዕምርትነቱስ ምን ይሆን? አበው “በጀግኔ” ግጥሞቻቸው ሲፎክሩ እንዲህ አሉ!

---

[13] የላካናውያን ጽንሰ ሃሳብ ሲሆን ጨቅላው ወደ “ጊዜ-ልሳን” (Symbolic Order) ሲሸጋገር የሚከሰት ነው። ጨቅላው አስቀድሞ እናቱና እሱ አንድ እንደሆኑና ልዩነት እንደሌላቸው (mother-child unity/wholness) ያስባል፡፡ ይህን ደረጃና ማንነት ***The Real/Need*** ይሉታል፡፡ ሙሉ በሙሉ “ባዮሎጂካዊ” ማንነት ነው፡፡ ከዚህ የዕድገት ደረጃ ቀጥሎ የሚመጣው *Imaginary* ነው፡፡ ከዚህ ደረጃ ቀጥሎ አባት እናቱንና ጨቅላውን በማለያየት ወደ “ጊዜ-ልሳን” ያሸጋግረዋል፤ ሰብዕናውም በእናቱ “መኖር-አለመኖር” (Presence-Absence) ላይ ይወድቃል፡፡ በዚህ ቅፅበት ጨቅላው ከመጀመሪያ የፍትወት ማደሪያውና የእርካታ ምንጩ በመነጠሉ የ“ማጣት” ስሜትን ያዳብራል፡፡ ይህ የ“ማጣት” ስሜት ደግሞ ለሁሉም አይነት ምኞቶች(desires) ምንጭ ይሆናል፡፡ የጨቅላው የማጣት ስሜት በሦስት “ቅጦች”(Modes) ህያው ይሆናል፡፡ የመጀመሪያው ‹‹መሳቀቅ›› (frustration) ነው፡፡ ጨቅላው እናቱ የ“ወንዴ ብልት” (Penis) እንደሌላት ሲያውቅ የሚደነግጥበትና አማራጭ የእርካታ ምንጭ እንደሌለ የሚያስብበት ነው፡፡ ሁለተኛው “ግላዊነት” (Privation) ሲሆን ባዮሎጂካዊ ማንነትን የማጣት ስሜት ነው፡፡ የቀደመው የ“እናት-ጨቅላ” አንድነት ስለማይኖር እሷን የማጣት ቅገፎት ነው፡፡ ሦስተኛው *castration* ሲሆን ማጣቱን ከ‹‹ሕሩም›› (taboo) ጋር የሚያቆራኝበት ነው፡፡ ይህንም በሚከተለው የተሰናዳ ቀመር መጠቅለል ይቻላል፡፡ $\boldsymbol{Jouissance_1}$ ***- Symbolic -*** $\boldsymbol{Jouissance_2}$ ፡፡ J_1 በጨቅላው እና እናቱ መካከል ጣልቃ የሚገባ አካል የሌለበትና ጨቅላው እንደ “wholeness” የሚያስብበት ነው፡፡ J_2 በ‹‹ሕሩም›› አማካኝነት የተከለከለችውን እናቱን ምናባዊ ምስል ሰጥቶ የሚደሰትበት (Fantasize የሚያደርግበት) ነው፡፡ ስለሆነም ማኅበረ-ልቡናዊና ግብረ-ገባዊ እሴቶች ይህን በራስ ስቃይ የመደሰት (masochism)ና የመጀመሪያ የእርካታ ምንጭ የነፈገችውን ለመበቀል ሲባል የሚደረግን በሌላ ስቃይ የመደሰት ስሜት (sadism) ስለሚቃወም ጨቅላው ሌላ የእርካታ ምንጩን ለመተካት ይናውዛል፡፡ ይህም ***Desire = Need — Demand*** የሚለውን ቀመር ይሰጠናል (Fink፣ 1995፣ ገጽ 54-60፤ Golan፣ 2006፣ ገጽ 59)፡፡

ልከህ ስደደኝ ዳገት ለዳገት
ይገፎው ልመለስ ቀሚሱን ከማጀት[14]

ቴክስቱ በሚጠራው ማኅበረሰብ ውስጥ "ቀሚስ" የሚስት ትዕምርት ነው፡፡ "አባዊ ሥርዓት" (patriarchal rule)ን በሚከተል በዚህ ማኅበረሰብ ውስጥ "ማጀት" የ"ሴት ስራ" የሚከናወንበት፣ ለሴቶች የቆመ ትዕምርትም ነው፡፡ በፉከራው የተላለፈውም መልዕክት የባልን ልብስ ሳይሆን ሚስቱን በጀግንነቴ ልውሰድበት የሚል ነው፡፡ "ቀሚስ" የሴትነት መገለጫ ነው፡፡ ግብሩ አንድም የተፈጥሯዊ ሴቴነትን፣ አንድም ማኅበረሰቡ ባበጀው ሥርዓት የበታችነትን መግለጥ፣መስበክ፣ መዘመር ነው፡፡ በዚህ አገባቡ ደግሞ የ"ሴትነት" ስጦታዋን መውሰድ፣ "ሴትነቷን መስራት" የሚል ፍች አለው፡፡ በኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር የተዘጋጀው የአማርኛ መዝገበ ቃላት ደግሞ ቃሉን ካፍታታባቸው አንዱ፣ "በቅዳሴ ጊዜ ከሌሎች ዲያቆናት ይልቅ ዋናውን የመሪነት ቦታ ይዞ የሚቀድሰው ዲያቆን (ገባሬ ሰናይ ዲያቆን)" ይላል (1993፣ ገጽ 167)፡፡ ስለሆነም የቀሚሱ ትዕምርትነት ሥነ ልቡናዊ እይታ አንድም ከሁሉም በላይ የእናቱ ባለርስት የሆነው አባቱን ያስተማስላል፤ እንደ ዲያቆኑ ሁሉ፡፡ አንድም እንደ ባህሉ ሁሉ ቀሚስ ሚስትነትን ያስተማስላል፡፡ "ለምን?"ቢሉ፣ "እናቴ የተነገረለት ታላቅ ቀሚስ ላት" ሲል በትዕምርታዊነት ቀሚስ የወንድ ባለርስትነትን ከጠቆመና ባለርስቱ አባቱ ከሆነ፣ ፍሬው እናቱ አባቱን እንዴት እንደገለፀችው ሲናገር የምንሰማበት የታሪኩ ክፍል፣ "ከዘመቻ እንደመጣ አባቴን ስታየው እናቴ ያኔ ባለትዳር ናት <u>ጎምላላነቱ ማርኮአት</u> ትዳሯን ትታ ቤቱ ገባች" ይላልና (*አለንጋና ምስር*፣ ገጽ 176)፡፡ የ"ቀሚሱ ታላቅነት" ከ"አባቱ ጎምላላነት" ጋር እንደሚዛመድ ልብ ይሏል፡፡

ስለሆነም፣ ወዲህ ከዚህ ያባቱ ከሆነው ርስት መውጣት አለመቻሉና ቦታው በአባቱ መያዙ፣ ወዲህ ደግሞ አዲስ በተዋወቀው ዓለም ምክንያት፣ ፍሬው፣ አንድም የመጀመሪያ የፍቅሩና የፍትወቱ ማደሪያ የሆነችውን ርስቱን ከእሱ ጋር ለማቆየት፣ አንድም ይህ ስራ በማኅበረሰቡ ዘንድ "ሕሩም" (taboo) ነው በሚለው አዲስ ሰብዕናው መካከል በሚፈጠር ፀፀትና ሐዘን ሥነ ልቡናዊ ግጭት ሲፈጠርበት እንመለከታለን፡፡ በዚህም ምክንያት የ**ልቡና ፍቅዓት** ይፈጠርበታል፡፡ አስቀድሞ የነበረው ማንነት በሚይዘው ጠንካራ አቋም ምክንያት ‹‹ሜላንኮሊክ ኢጎን›› (*melancholic ego*ን) ያዳብራል፡፡ ይህም የ‹‹ምናባዊ ምኞት›› (fantasy) ሰብዕና ባለቤት ያደርገዋል፡፡ ይህ ሰብዕና፣ "ሜላንኮሊያ ኢጎ"፣ አንድም በራሱ ላይ ስቃይን በመናፈቅና በማድረግ፣ አንድም ለእናቱ ሃሳባዊ ምስል (ideal image) በመስጠት መደሰት፣ አንድም ያጣውን የሚሞላለት መመኘት ነው፡፡

---

[14] ምዕራብ ጎጃም፣ ደጋ ዳሞት የሰማሁት፡፡

> Freud's claim that melancholia is a sadistic expression of revenge against a lost object will hence also be certainly interogated […] first, that in melancholia a strong attachment to an object is transformed in to an identification with the object on the part of the ego; and second, that the ego is there up on beset by the super ego, which assails, berates and fortunes it. Revenge, in other words, takes the form of an attack on the ego that now, through identification, has come to resemble the lost object, with the latter the proper target (Zakin, 2004, p. 78).

ዛኪን የፍሮይድን ሃሳብ ባብራሩበት በዚህ ጥቅስ ውስጥ፣ “ሜላንኮሊያ” የመጀመሪያዋን የፍትወት ማደሪያ አካል የመበቀል ምኞትና በዚህም የመርካት ደስታ ነው፡፡ በቀሉ በኢጎ ላይ የሚቃጣና በእናት ምኞት ላይ የሚመሰረት በመሆኑ ከሌላ የሰብዕና መዋቅር (ሱፐር ኢጎ) ወቀሳ ይደርስበታል፡፡ በዚህም ያጣትን የመጀመሪያ የፍትወት ማደሪያ ተመሳሳይ “ተፈጥሯዊ”ና ማኅበራዊ ሚና ባላት የፍትወት ማደሪያ ይቀይራል፡፡ የመጀመሪያዋን የፍትወት ማደሪያ ማጣት እኔነትን የማጣት ልቡናዊ ቀውስ ይፈጥራል፡፡ ስለሆነም ሰብዕናው በ“ምናባዊ ምኞት” የተሞላና ምኞቱም ከላይ የጠቀስኳቸውን ፍላጎቶች በመፈፀምና በመመኘት (በራስ ላይ ስቃይን መናፈቅና ማድረግ፣ ለእናት ሃሳባዊ ምስል (ideal image) በመስጠት መደሰት፣ ያጣውን የሚሞላለት መመኘት) ላይ የሚዳብር ይሆናል፡፡ ይሁን እንጂ ከዚህ የሰብዕና አይነት ለማውጣት የሚተጋ ሌላ የሰብዕና መዋቅር አብሮ ይዳብራል፤ *ሱፐር ኢጎ፡*

ድኅረ-“ኤዲፐሳዊ ቅዠት”፤ ቀይ ባህርን መሻገር[15]

ሱፐር ኢጎ መንፈሳዊና ማኅበራዊ ስራዓቶችና እሴቶች እንዲከበሩ የሚተጋ የሰብዕና መዋቅር እንደመሆኑ በራስ ላይ የሚደረግን ስቃይና በእናቱ ሃሳባዊ ምስል መናወዝን፣ ከእነዚህም እርካታ መፈለግን፣ ይቃወማል፡፡ እናቱ “የተከለከለች” ተፈላጊ ናትና፡፡ ስለሆነም፣ ይህ የሰብዕና መዋቅር ሌላ ዘዴ በማምጣት የልቡና ፍቅዓትን ይታደጋል፤ “ሜላንኮሊያ”ን ወደ ጥልቁ የልቡና ክፍል በመግፋት ከሰርካዊነቱ ይጋርዳል፡፡ ይህ ይዞት የሚመጣው ዘዴ ለባህሉ፣ ለማኅበራዊ ሥርዓቶች እንዲሁም ለመንፈሳዊ ልዕልና

---

15 እስራኤላውያን ቀይ ባህርን ሲሻገሩ፣ አንድም ከኋላቸው የተከተሏቸውን ፈርኦናውያን በረዳቸው እግዚአብሔርና በመሪያቸው ሙሴ አማካኝነት ባህር ውስጥ ጥለዋቸዋል፡፡ አንድም ከተሻገሩ በኋላ ወደ ኋላ እንዳያስቡና እንዳይመለሱ ቀይ ባህር ወደ ነበረበት ቦታ ተመልሶ ተጋርዶባቸዋል (ዘፀአት፣14÷11-31)፡፡ ይህን አስተማስሎ በዚህ ቴክስት ስናዘልቀው በአባቱ መሪነት ከአይታሰቤና ፀረ-ማኅበረ-ባህላዊ የሆኑ እስቦች ከፍሬው ንቃተ ልቡና ተሰውረው ወደ ኢ-ንቁ ልቡና መሄዳቸውንና በ“censorship” መጋረዳቸውን ልብ ይሏል፡፡ በየኔታም መሪነት፡፡

የሚቆሙ ጉዳዮችን ለግፊቱ ማምለጫ እንዲውሉ ማድረግ ነው (Zakin፣ 2004፣ ገጽ 101)። ስለሆነም አዲስ ተኪዎችን መለየት ዋና ተግባሩ ነው። ይህ አዲስ ሰብዕና እና የግንባታ ሒደት ጨቅላውን ባለፈው ማንነቱ ተፀፅቶና አዝኖ ማኅበረ-ባህላዊና ግብረ-ገባዊ ስርዓቶች በሚፈቅዱት ላይ ሰብዕናውን እንዲመሰርት የሚያደርግ ነው። ይህ አዲስ የሰብዕና መዋቅር በሐዘንና በፀፀት ላይ በመመስረቱም ‹‹ሞርኒንግ ኢጎ›› (mourning ego) ይባላል። ዛኪን (2004) እንደሚያስረዱት፣ ይህ ኢጎ ከ"ዓለሙ" ጋር አዲስ ግንኙነት የመፍጠርና ያጣውን ማኅበራዊ ቅቡል በሆኑ ጉዳዮች የመተካት ሒደት ነው።

> Mourning inaugurates a psychic activity intent on working through the loss in order to reestablish a relation to the world of others; through a process of hyper cathexis and detachment the libido arduously labors until it has withdrawn its libidinal cathexes and freed itself from object, there by reestablishing a coherent ego identity capable of interacting in and with the world (Zakin, 2004, p. 83).

ስለሆነም ይህ አይነቱ ማኅበራዊ ቅቡል የሆነ፣ ጤናማና ልቡናዊ መረበሽ የሌለበት የመጀመሪያ የፍትወት ማደሪያን በሌላ የመቀየር አቅም ሲኖረው፣ ልጁ ማኅበራዊነትና የተረጋጋ ልቡናዊ ማንነት እንዲኖረው ያደርጋል።

ፍሬው ካለበት የ‹‹ሜላንኮሊክ ኢጎ›› ወጥቶ እንመለከታለን። በአንድ በኩል የእናቱን ምትክ መንበረን ይወዳጃል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ማኅበራዊነታቸው ከፍ ወዳሉ ስራዎች ያስቀይሳል (sublimate *ያደርጋል*)፤ ትምህርትና ኳስ ጨዋታ።[16] ፍሬው እንደሚነግረን (*አለንጋና ምስር*፣ ገጽ 179-80)፣ ከመንበረ እና ሌሎች አስር ጓደኞቹ ጋር ቀበና አጋም ሲለቅሙ ከዋሉ በኋላ እነሱ በማያውቁት ሁነት እሱና መንበረ ወደ ኋላ ይቀራሉ። ድሪያቸውንም ያለ ኃፍረት ይፈፅማሉ። ምንም እንኳ ተተኪ ያላትን ቢያገኝም በኢ-ንቁ ልቡናው ውስጥ የተሰወረው ፍላጎቱና ማጣቱ ሁለቱ ፍትወታዊ ፍላጎታቸውን በሚከውኑበት ቅፅበት በተምሳሌት ሆኖ ብቅ ይላል። "ጎናችን አንድ የተረገመች ላም ጥላው የሄደች ገና ትኩስ የሚጤስ እበት አለ --- እሱ እዛ ጋ ነው። ዛሬ ትዝ ይለኛል። ለመደራረግ እየለፋን ነበር።" (*አለንጋና ምስር*፣ ገጽ 180)። ያቺን የመጀመሪያውን የፍትወት ማደሪያውን አካል ያስባታል። "ዛሬ" ሲል "በሚደራረግበት" ቅፅበት ያለውን

---

[16] "ደመ-ነፍሳዊ" (instinctual) ግፊቶችን ከንቁ ፍትወታዊ ዓላማቸው ማኅበረ-ባህላዊ ልሂቅና ወዳላቸው ኩነቶችና ድርጊቶች የመለወጥ ሂደት ነው። የሚለወጡት ግን ግፊቶች (drives) ሳይሆኑ ፍትወታዊ ዓላማዎች (sexual objectives) ናቸው (Golan፣ 2006፣ ገጽ 141)። *Terry Eagleton*ም የተጨቆኑ ፍላጎቶችን ለመበቀል የሚደረግ እርካታን የማላቅ [እብደት] እንደሆነ አትተዋል (2008፣ ገጽ 132)።

ጊዜ ነው፡፡ "ጥላው የሄደችው ገና ትኩስ የሚጤስ እበት" ሲል ያልነጠፈ፣ ተደብቆ የሚብላላና ለመፈንዳት የሚናፍቅ ምኞቱን፣ "የተረገመች" ሲል ላጣት አካል ያለውን ኤዲፐሳዊ ጥላቻና በቀል የሚገልጽ ነው፡፡

የፍሬው የ"ኤዲፐሳዊ ቅዠት" ግንትሮሽ ከሚገለፅባቸው ማኅበራዊ ቅቡል ጉዳዮች አንዱ "ኳስ አበደች" መጫወት ነው፡፡ ኳስን መጠለዝ እጅግ የሚደሰትበት ነገር ነው፡፡ "ለእኔ በመልካም አመታት በእግር ከተጠለዘች ኳስ የበለጠ የሚያምር ነገር አልነበረም" (*አለንጋና ምስር*፣ ገጽ 180)፡፡ በፍሮይድ መከራከሪያ እግር የመጀመሪያ የፍትወት ማደሪያ አካል ተተኪ ነው (1905፣ ገጽ 153)፡፡ ፍሮይድ እንደሚለው ከእስቦችና ንግግሮች ጋር ትዕምርቶችን አዛምዶ ግንትሮሽ ያስከተለውን ፍትወታዊ አካል መመርመር የተሻለ ዘዴ ነው፡፡ ምክንያቱም እነዚህ ትዕምርታዊ የኢ-ንቁ ልቡና እስቦች ሲገለጡ እንኳ ግለሰቡ ራሱ አያውቅም፡፡ በተለይም የእግር "ፌቲሽነት" ሚታዊነት እንዳለውና በልበ ሙሉነት መመርመር የሚያስችል እንደሆነ ይመክራሉ (ፍሮይድ፣ 1905)፡፡ ኳስን በእግር ከመጠለዝም ባሻገር፣ ፍሬው እግሩ የፍትወታዊ ፍላጎቱ ማንፀባረቂያ እንደሆነ እንመለከታለን፡፡ "መሬት በእግሬ እየመታሁ ቀርባ እንዳታናግረኝ ልርቅ እዳዳለሁ" (*አለንጋና ምስር*፣ ገጽ 182)፡፡ *መሬት በእግር መምታት ምንድን ነው? ይህ ድርጊት ከላይ እንዳልኩት "ፌቲሻዊ" ነው፡፡ ኪዳነወልድ ክፍሌ "መሬት"ን ምድር በሚል አምድ ስር "የቦታ፡ የርስት፡ የመንግስት፡ ክፍለ፡ ሀገር፡… የሰው፡ ባህርይ፣ ስጋ፡ ዐፈር፡ መሬት…" በማለት ያፍታታሉ (1948፣ ገጽ 578)፡፡ "መሬት" በሁሉን ቻይነቷ እናት ትመሰልባታለች፤ ብዙውን ጊዜም በእንስት ጾታ ትጠራለች፡፡ የፍሬው መሬትን መምታት፣ አንድም ፍትወታዊ እርካታን ማግኛ ኢ-ንቁ ልቡናዊ ግፊት፣ አንድም ወደ ጥልቁ የልቡና ክፍል የተወረወረው ድብቅ ፍላጎት በሱፐር ኢጎ ላይ ያስቀረው የጥላቻና የቅናት ስሜትን እንዲሁም በቀልን የመግለጥ፣ በሰዎች ስቃይ የመደሰት፣ የአጸፋ ስልት ነው፡፡ ስለሆነም "መሬት" የ"አባዊ ለዋጭ ዘይቤ" (paternal metaphor) ሚናን ይዛ የገባች ቃል ናት፤ የፍሬውን የ"እናት ምኞት" (mother desire) ለመወከል የመጣች፡፡ ለዚህ ጉዳይ ላካን (በFink፣1995፣ገጽ 54-56 እና Thom፣ 2003፣ ገጽ 67 ውስጥ እንደተብራራው) የሚከተለውን ቀመር አሰናድቶለታል፡

$$\frac{\text{Name-of-the-Father}}{\text{Desire of the Mother}}$$

ይህ ቀመር የ"መወክል ተሰናስሎ" (Signifying Chain) ጣጣ ነው፡፡ "አባዊ ህግጋትን" (Name-of-the-Father)ን "S_2" እናትን መመኘት (Desire of the Mother)ን ደግሞ "S_1" ብለው ሲያስረዱ፣ የፍች ሚናው የሚወድቀው በ"S_1" እና "S_2" መጠራራት ላይ እንደሆነ በመሞገት ነው፡፡ "S_2" የ"አባዊነት" (Paternal) ፋይዳ ይዞ ቢመጣም ቅሉ ጠሪው ግን የኢ-ንቁ ልቡና ምኞት

የሆነው "S_1" ነው፤ ከሰርካዊነቱ ይልቅ ትርጉሙ በ"ሜታፊርነቱ" ላይ ይወድቃልና፡፡ "S_1" "ሕሩም" በመሆኑም የሚገለጠው በ"S_2" ተወክሎ ነው፡፡ ስለሆነም በዚህ ታሪክ ውስጥ "መሬት" በሰርካዊ ፍችዋ የገባች አይደለችም፤ የፍሬውን እናት ወክላ የመጣች እንጂ፡፡

ማጠቃለያ

የአዳም ረታ የብዕር ትባት ውጤት በሆኑት "ዘላን" እና "አለንጋና ምስር" "ልጅነት" የ"ደመ-ነፍሳዊ" ማንነቶችና የማኅበረ-ባህላዊ ሥርዓቶች መጎራበቻ ሆኗል፡፡ በ"ዘላን" ውስጥ ልጅ ሆኖ የተሳለው ገፀ-ባህሪ የወላጅ የ"ልቡና" መታወክና የ"ሣቃዩ ፍለሳ" ኢ-ንቁ ልቡናዊ ግፊት የአጸፋ ታላሚ በመሆኑ የመተው/የመጣል እና የመከዳት ፍራቶችን እንዳዳበረ ተመልክቷል፡፡ ይህም ማኅበራዊ ሚናውን የሚወጣ እንዳልሆነና እንደማይሆን ደግሞ በ"ፀሐይ መጥለቅ" ተመስሎ እንደቀረበ ተመልክቷል፡፡ ስለሆነም "መጥፎ-ዕድል"ና ማኅበራዊ-ፍንገጣ (መጠጣትና ማጨስ) በልጅነት የተመሰረቱና ወደ ወጣትነትና ጎልማሳነት የተራዘሙ ሰብዕናዎች እንደሆኑም ትንታኔ ተሰጥቶባቸዋል፡፡

የጨቅላነት "ሳይኮሴክሿል" ዕድገት ጽንሰ ሃሳቦች በግልፅ የተመለከቱበት ታሪክ እንደሆነም ተተንትኗል፡፡ ለዋና ገፀ-ባህሪው፣ ተሻለ፣ የእናቱ በእሱ ሲቃ መደሰት ለግንትሮሹ መንስኤው ሲሆንም ተመልክተናል፡፡ ግንትሮሹ መጥባት ላይ የተመሰረተ እንደመሆኑ "የራስ ድሪያ አካሉ"ም ከንፈሩ ነው፡፡ በቀሪ ህይወቱም ድሪያዎቹን ከከንፈሮቹ ሲፈልግ እንደምንመለከትና ይህን ድሪያ ለማሳካት ማኅበራዊ-ፍንገጣ በማድረግ እንደሚያጨስና እንደሚጠጣ ተተንትኗል፡፡ ግንትሮሹ ያስከተለበት ራስ ድሪያም ብቻ ሳይሆን በሌሎች ስቃይ መደሰት ነው፡፡ በሌላ በኩል የእናቱን የ"ሴትነት" ድንበር የሚያፈርሱትን ሲጠላ እንመለከታለን፡፡ ይህም በሁለት መልኩ የመጣ እንደሆነ፣ አንድም የእሱ የመጀመሪያ የፍትወት ማደሪያ በመሆኗ ምክንያት ከኢድ በሚመጣ ግፊት፣ አንድም ወደ ማኅበራዊው ስርዓት ሲሸጋገር ያወቃትን የአባቱን ርስት የመጠበቅ ንቃት ነው፡፡ ሁለቱም ግን ድንበር ተበጅቶላቸው የመጡ ሳይሆኑ ባንድ ላይ ተዋህደው የተከሰቱ ናቸው፡፡

በ"አለንጋና ምስር" ደግሞ ልቆ የታየው "ኤዲፐሳዊ ቅዠት" ሲሆን ዋና ገፀ-ባህሪው፣ ፍሬው፣ በ"ኤዲፐሳዊ ቅዠት" ፍሮይዳዊ እስብ ላይ ተመስርቶ እንደተሳለና በታሪኩ ውስጥ ቅድመ፣ ጊዜ እና ድኅረ "ኤዲፐሳዊ ቅዠት" እሰቦች እንደሚስተዋሉም ተመልክቷል፡፡ በጊዜ "ኤዲፐሳዊ ቅዠት" ሁለት ሰብዕናዎች (melancholic ego/ideal ego እና mourning ego/ego ideal) ይበለፅጋሉ፡፡ እነዚህ እሳቤዎች የፍሬውን ልቡና ለመቅረፅ ያገለገሉ ናቸው፡፡ አስቀድሞ በነበረው እና አዲስ በሚተዋወቀው "ዓለም" ምክንያት

የተፈጠረው ቅዠት በ*ሱፐር ኢጎ* ልዕልና ተጠናቆ ፍሬው ከ"ዓለሙ" ጋር አዲስ ግንኙነት እንደመሰረተ ተመርምሯል፡፡ አንድም ፍትወታዊ ፍላጎቱን ከእናቱ ማኅበረ-ባህላዊው *ሥርዓት* ወደ ሚፈቅደው እንዳዞረ፣ አንድም "ምናባዊ ምኞቱን" ማኅበራዊነት ወዳላቸው ኳስ ጨዋታና ትምህርት እንዳስቀየሰ (sublimate እንዳደረገ) ተጠቁሟል፡፡ የእግር ፍሮይዳዊ "ፌቲሻዊነት"ም የተቀመረ ሃሳብ እንደሆነ ተተንትኗል፡፡

በአጠቃላይ አዳም በታላሚ ቴክስቶቹ *ሥነ* ልቡናዊ ጽንሰ ሃሳቦችን እያለመደ እንደሚፅፍ፣ እነዚህን ጽንሰ ሃሳቦች ለማልመድ ባህላዊና ሚታዊ አስተማስሎዎችን እንደ ኪናዊ "ተውህቦ" ማላቂያ እንደሚጠቀም፣ የሚስላቸው ልጅ ገፀ-ባህሪያትም የኤሪክሰንን "ማኅበረ-ልቡናዊ" እና የፍሮይድን "ሳይኮሴክሿል" የዕድገት ደረጃዎች በ"አፍራሽ" ጎኑ የሚያጠናቅቁ እንደሆኑ ለማወቅ ተችሏል፡፡ ይህ የዕድገት መታጎልና አሉታዊ መሆን ከአሳዳጊ ማንነት የሚመጣና ሰብዕናቸውም በዚሁ ላይ የተመሰረተ እንደሆነ ይታሰባል፡፡ ስለሆነም፣ ልጆቹ "ማኅበረ-ባህላዊ ፍንገጣ" የሚስተዋልባቸው፣ ለማኅበራዊ ኃላፊነቶች ብቁ ያልሆኑ፣ በራሳቸውም ሆነ በከባቢያቸው የማይተማመኑ እንደሆኑና የቀቢፀ-ተስፋ፣ ብቸኝነትን የመምረጥና የበታችነት ስሜቶች የሚስተዋሉባቸው፣ እንዲሁም የጨቅላነት ግንትሮሻቸውን ወደ ተለያዩ ማኅበራዊ ቅቡልና "ውጉዝ" (ራስ ድሪያ) ወደ ሆኑ ጉዳዮች ያስቀየሱ (sublimate ያደረጉ) ናቸው፡፡

በንባቤ እንዳስተዋልኩት፣ የአዳም ረታ ልቦለዶች ገና ለተለያዩ ጥናቶች ክፍት የሆኑ ይመስሉኛል፡፡ በቴክስቶቹ ውስጥ ታሪካዊ ክስተቶች፣ እጅግ የገነኑ ማኅበራዊ ጉዳዮችና ስዕል ሰርካዊ ናቸው፡፡ ስለሆነም፣ *ሥራዎቹን* ከ"ባህል ጥናት"፣ ከ*ሥነ* ማኅበረሰብ እና ከ"*ታሪክ*" አንጻሮችን አልምደው፣ እንዲሁም ከሌላኛው ኪን፣ ከስዕል ጋር አዛምደውና የጋራ የሚሏቸውን ኪናዊ ጉዳዮች መስርተው ቢያጠኗቸው አዋጭነታቸው ላቅ ያለ ይመስለኛል፡፡ እነዚህ ሁሉ ጉዳዮች የታመቁባቸው ከሆነ ደግሞ ከሁሉም በተሻለ *በይነ ዲሲፕሊናዊ* ጥናት ይበጃቸዋል የሚል እምነት አለኝ፡፡

ዋቢ መጽሐፍት

ቴዎድሮስ ገብሬ (2001)፡፡ *በይነ ዲሲፕሊናዊ የሥነ ጽሑፍ ንባብ፡፡* አዲስ አበባ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕሬስ፡፡

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር (1962)፡፡ *መጽሐፍ ቅዱስ የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት*፡፡ አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት፡፡

የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር (1993)፡፡ *የአማርኛ መዝገበ ቃላት*። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፡፡

አዳም ረታ (2004)፡፡ *አለንጋና ምስር*፡፡ አዲስ አበባ፣ ርኆቦት አታሚዎች።

ኪዳነ ወልድ ክፍሌ (1948)። *መጽሐፈ፡ሰዋስው፡ወግስ፡ወመዝገበ፡ቃላት፡ሐዲስ*። አዲስ አበባ፣ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት።

Baldick, Ch. (2001). *Oxford Concise Dictionary of Literary Terms*. Oxford: OUP.

Barker, Ch. (2004). *The SAGE Dictionary of Cultural Studies*. London: SAGE Publications Ltd.

Bocock, R. (2002). *Sigmund Freud*. Rev. ed. New York: Routledge.

Cavallaro, D. (2001). *Critical and Cultural Theory: Thematic Variations.* London & New York: The Athcone Press.

Eagleton, T. (2008). *Literary Theory: An Introduction.* Ann. Ed. Minnesota: UMP.

Erickson, E. (1959). *Identity and the Life Cycle*. New York: International University Press.

Erickson, E. (1963). *Childhood and Society*. London: W.W. Norton & Co Inc.

Ferber, M. (2007). *A Dictionary of Literary Symbols*. 2nd ed. Cambridge: CUP.

Fink, B. (1995).*The Lacanian Subject: Between Language and Jouissance*. New Jersey: PUP.

Freud, S. (1900). *The Interpretation of Dreams*. (3rd ed.) Trans. Abraham Arden Brill (1913). New York: Macmillan.

Freud, S. (1905). *Three Essays on the Theory of Sexuality*. Trans. James Strachey. (1962) New York: Basic Books. (Reprinted in 2011)

Golan, R. (2006). *Loving Psychoanalysis: Looking at Culture with Freud and Lacan*. London and New York: Karnac.

Grosz, E. (1998). *Jacques Lacan: a Feminist introduction.* London and NewYork: Routledge.

Guerin, L. et al. (2005). *A Handbook of Critical Approaches to Literature*. 5th ed. New York: OUP.

Habib, R. (2005). *A History of Literary Criticism: from Plato to the Present.* Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Jakobson, R. and Halle, M. (1956). *Fundamentals of Language.* Mouton: Co.'s-Gravenhage.

Krishnaswamy and *et al*. (2004). *Contemporary Literary Theory: a Student's Companion.* Macmillan: Macmillan India Ltd.

Lacan, J. (2005). The Symbolic, the Imagianary, and the Real. In On the Names-of-the-Father. Trans. Bruce Fink (2013). (pp. 1-52). Malden: Polity Press.

Lynch, P. (2004). *African Mythology A to Z.* New York: Facts on File Inc.

Manser, M. (2009). *Dictionary of Allusions*. New York: Facts on File Inc.

Mijolla-Mellor, S. (2005). Spliting of the Ego. In Alain Mijolla (ed.), *International Dictionary of Psychoanalysis.* Trans. Philip Beitchman, *et al*. Vol. 1 (pp. 1647). New York: Thomson Gale.

Ribas, D. (2005). Sadism. In Alain Mijolla (ed.), *International Dictionary of Psychoanalysis*. Trans. Philip Beitchman, et al. Vol. 1 (pp. 1515-1526). New York: Thomson Gale.

Roussillon, R. (2005). Reality Principle. In Alain Mijolla (ed.), International Dictionary of Pschoanalysis. Trans. Philip Beitchman, et al. Vol. 1 (pp. 1450) New York: Thomson Gale.

Smada, C. (2005). Fixation. In Alain Mijolla (ed.), *International Dictionary of Psychoanalysis.* Trans. Philip Beitchman, *et al*. Vol. 1 (pp. 588). New York: Thomson Gale.

Sullivan, S (2004). The Unconscious Life of Race: Freudian Resource for Critical Race Theory. In John Mills (ed.), *Reading Freud: Psychoanalysis through Philolososphy* (pp.195-218). New York: SUNP,

Thom, M. (2003). The Unconscious Structured as a Language. In Slavoj Zizek (ed.), *Jacques Lacan: Critical Evaluations in Cultural Theory*. Vol. 1 (pp. 33-70) London and NewYork: Routledge.

Tyson, L. (2006). *Critical Theory Today: a User-Friendly Guide.* 2nd ed. NewYork & London: Routledge.

Wellek, R. and Warren, A. (1949). *Theory of Literature.* New York: Harcourt, Brace And Company Inc.

Zakin, E. (2004). The 'Alchemy of Identification': Narcism, Melancholia, Feminity. In John Mills (ed.), *Reading Freud: Psychoanalysis through Philosophy* (pp. 77-102). New York: SUNP.